

dövastidning ^{4:2025}

TIDSKRIFT GRUNDAD 1891 · SVERIGES DÖVAS RIKSFÖRBUND

**Möt tre döva personer
från olika världsdelar**

*Sannings- och försonings-
process inleds i Finland*

Min stad: Malmberget

**Extratjockt
julnummer**

Teckenspråkets ställning – ett vägval

Förbundet har under lång tid varit medvetet om önskan av att ta en tydligare riktning i ett vägval kring teckenspråkets ställning. Vi ser hur andra länder har lagstiftat om teckenspråk, som Nya Zeeland, vårt grannland Norge och flera andra länder.

Det är ett viktigt beslut. Arbetet som då inleds kräver ett strategiskt arbete och långsiktighet. Outtröttligt ska vi sträva efter att förändra det svenska teckenspråkets ställning.

Under året har svenska teckenspråkets ställning varit ett av SDR:s mest centrala och långsiktiga arbeten. Språklagen från 2009 slår fast att det svenska teckenspråket är ett eget språk och att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det. Samtidigt vet vi att lagens skrivningar inte räcker för att garantera språkets faktiska utveckling, vitalitet och tillgänglighet i människors vardag.

Vi har haft vissa rättigheter genom annan lagstiftning i många år, men dessa är splittrade och saknar ett sammanhållet språkpolitiskt ansvar. Ingen lag ger ett tydligt helhetsgrepp om dövas språkliga rättigheter, och det leder till otydlighet i både styrning och uppföljning. Därför räcker dagens lagstiftning inte – den ger varken den stabilitet eller den långsiktiga trygghet som ett språk behöver för att kunna leva och utvecklas.

Nu tar vi ett tydligt steg i riktningen mot att komma fram till ett vägval. Vi vill tacka de föreningar som har uppmärksammat frågan och lämnat in motioner. Det känns oerhört positivt att en arbetsgrupp nu har bildats. För att arbetet ska få verklig genomslagskraft behöver beslutsfattare vara öppna för att ta upp frågan och förstå dess betydelse. Det krävs en vilja att lyssna på dövas erfarenheter och ta till sig den kunskap som finns i dövrörelsen. Samtidigt måste vi själva vara tydliga med vad vi vill, vilka förändringar som behövs och hur ansvaret ska bäras av det offentliga.

Snart kan dövrörelsen enigt och samlat tala till beslutsfattare såsom kommuner, myndigheter och politiker, om vad vi önskar och strävar efter gällande teckenspråkets ställning. När vi nu närmar oss årets slut vill jag lyfta fram att det här arbetet är något vi gör tillsammans för dövas rätt till sitt språk – det svenska teckenspråket. För framtida generationer och ett samhälle där teckenspråkets ställning är självklar, trygg och stark.

Hedvig Ledung
Förbundsordförande SDR

Innehåll

I korthet	4
Porträtt: Arkan Matlub	6
Porträtt: Gitta Swetlow Palecek	8
Porträtt: Tarek Abdellatif	11
Johanna Mesch	14
Åsa Henningsson	16
Deaflympics	18
Min stad: Malmberget	20
Vetenskap: Minna Rantapää	22
Tysta skolan på Ven	24
3 frågor till Emma Cid	25
Språkforskning	26
Förbundsnytt	28
Ungdomsnytt	32
Seniorsnytt	34
Krönika: Tobias Palmkvist	35

NR 4:2025

SDR/DÖVAS TIDNING
Rissneleden 138, 7 tr.
174 57 Sundbyberg

SDR Förbundsordförande:
Hedvig Ledung
hedvig.ledung@sdr.org
0735035540 (sms)

Kommunikatör:
Andy Runnqvist Pop
andy.r.pop@sdr.org

Bli medlem: medlem.sdr.org
medlem@sdr.org

Stöd oss: insamling.sdr.org
givarservice@sdr.org

Webbshop: webbshop.sdr.org
webbshop@sdr.org

Västanviks folkhögskola
info@vastanviksfhs.se
vastanviksfhs.se

Redaktör:

Olivia Renner Balkstam (tjänstledig 75%)
olivia.r.balkstam@dovastidning.se

Ställföreträdande ansvarig utgivare:
Erdem Akan

Vik. reporter: Elin Westerlund
elin.westerlund@dovastidning.se

Form: Formligen.se

Omslagsfoto: Elin Westerlund

PRENUMERATION

4 nummer per år 325 kr
mejla: medlem@sdr.org

Utebliven tidning:
medlem@sdr.org

ANNONSER

annons@dovastidning.se

Upplaga: 2400 ex

Tryck: Risbergs, dec. 2025
ISSN 1402-1978

Dövas Tidning är en Svanen-
märkt tryckprodukt

Utgivningsplan 2026:

Nr 1: 26 februari

Nr2: 7 maj

Nr 3: 24 september

Nr 4: 3 december

dovastidning.se

TILLSAMMANS STÄRKER VI

DÖVAS RÄTTIGHETER I NEPAL

Nio av tio barn som lever med funktionsnedsättning i låginkomstländer **går inte i skolan**. Döva drabbas extra hårt när teckenspråk saknas.

I Nepal arbetar MyRight tillsammans med dövorganisationer för att skapa tillgång till teckenspråk, utbildning och arbete.

**Bli månadsgivare –
stärk dövas rättigheter
världen över.**

myright.se/manadsgivare

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Vi har öppet som vanligt under jul- och nyårshelgen.

Stödsamtal på digitala joutren

Måndag: 11:00 – 13:00

Torsdag: 19:00 – 21:00

eller mejla stod@nationellkvinnojour.se

God fridfull jul och Gott nytt år
önskar
NKJT styrelsen och kansliet

NATIONELL KVINNOJOUR
OCH STÖD PÅ TECKENSPRÅK
www.nkjt.se

Barn- och ungdomsjour
på teckenspråk

Är du mellan 6-21 år?

Chatta med oss på
måndagar och torsdagar 18:30-20:30!

Vi har öppet hela jullovet och
extra öppet 23 och 30 december.

Video- och
textchatt

Mejl

Frågelåda

www.boujt.se

5

Nästa år får Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ett anslag på fem miljoner kronor för teckenspråksutbildning för döva och hörselskadade elever som går i vanlig grundskola.

■ BILDERBOK OM DÖVBLINDHET

I oktober gavs bilderboken Kim drömmer om äventyr ut av författaren Lena Göransson och illustratören Carolin Frick. Den handlar om att växa upp med en förälder som har dövblindhet, men också om drömmar, vänskap och äventyr. Lena Göransson säger i ett pressmeddelande att personer som lever med dövblindhet sällan förekommer i skönlitteraturen, och att hon vill försöka ändra på det. Hon hoppas också att boken väcker nyfikenhet, leder till goda samtal och gör skillnad.

■ SCHÖNSTRÖM TILL CID

Emma Cid har tilldelats årets Schönström-stipendium. Hon studerar kriminologi på magisternivå vid Örebro universitet och planerar att skriva sin uppsats med anknytning till döva. Hon driver också ett konto på Instagram där hon delar kriminologiska fakta på teckenspråk. Schönström-stipendiet består av 30 000 kronor och diplommet "Fågeln", skapat av konstnären Hans Wigert. Priset delades ut på Stockholms dövas förenings möte i november.

Läs mer på sidan 25.

■ NY TALANGTÄVLING PÅ SVT

I Sign Star möts nio tävlande för att utse Sveriges bästa teckenspråksartist. De tävlande gör egna teckenspråksgestaltningar av kända låtar. Tre finalister får sedan kämpa om att bli världens första Sign Star.

Programledaren Hanna Strandberg, känd från dejtingprogrammet Sexy Hands, säger i ett pressmeddelande att Sign Star skriver historia och visar hur vackert teckenspråk är. I juryn sitter bland annat tvillingarna Jamila och Amina Ouahid, som har uppträtt internationellt med låtgestaltningar och skådespeleri, och Mello-veteranen Tommy Aldergrim. Programmet hade premiär 21 nov. på SVT.

■ NÄMNDEMAN UTAN TOLK

För två år sedan utsågs Isabel Engwall till nämndeman i Örebro tingsrätt. Men på grund av avsaknaden av teckenspråkstolk har hon inte kunnat utföra sitt uppdrag. Enligt Engwall bör tingsrätten stå för kostnaderna för

tolkningen, medan tingsrätten hänvisar till kommunen och tolkcentralen. Tillsammans med Per-Gunnar Norlin tog Engwall ärendet vidare till EU-tribunalen och gjorde en grupptalan, men även där blev det stopp. Tribunalen avvisade grupptalan. Det rapporterar SVT Nyhetstecken.

■ BRIDGEKLUBB 60 ÅR

Örebro Dövas Bridgeklubb firade 60-årsjubileum i november. Olle Riis, som var toastmaster för festen, skriver i ett mejl till Dövas Tidning att det var en jättefin fest och att alla var nöjda med maten. I samband med jubileet lanserade föreningen en minneskrift som lyfter fram klubbens mest minnesvärda ögonblick och milstolpar genom åren. Sammanlagt 42 personer deltog i festligheterna.

Vad önskar sig dövsverige i julklapp?

Klicka in dig på DT Play på dovastidning.se

Västanviks folkhögskola

Vi erbjuder utbildningar och kurser i en teckenspråkig studiemiljö:

Våren 2026

- Anpassad kurs för personer med IF
- Naturvård & Jägarexamen (NYTT!)
- AI-kurs för föreningar (NYTT!)
- Dövstudier i tre steg
- Teckenspråkskurser

Vi tar emot ansökningar löpande till våra kurser

- Allmän kurs, bas och högskoleförberedande
- Allmän kurs, Hälsa och friluftsliv
- Allmän kurs för nyanlända
- SFI för döva

• Nyfiken på folkhögskola?

Kostnadsfri Prova-på-kurs vecka 7

Mer information om våra kurser och utbildningar finns på vår hemsida: www.vastanviksfhs.se.

God Jul och Gott Nytt År!

Tack för detta år, vi ses igen 2026!

Hälsningar från Västanviks folkhögskola

Arkan Matlub drömmer om att en dag få utbilda sig inom pedagogik och jobba med barn.

”För mig är teckenspråk ett viktigt sätt att kommunicera”

I det här numret av Dövas Tidning möter vi några döva som flyttat till Sverige från olika delar av världen.

Arkan Matlub, 22, är född i huvudstaden Sanaa i Jemen. Hans familj märkte tidigt att han inte reagerade på ljud. När Arkan var två år gammal sade läkaren att han var döv.

– Mamma blev så ledsen. Hon grät och tyckte det var jobbigt. Hon ville inte att jag skulle ha fötts med något problem, berättar Arkan.

Han tror att orsaken till de jobbiga känslorna kan vara för att hans mamma var ung när han föddes. Hon var 21 år gammal och hade enligt Arkan så att säga inte hunnit växa upp. Han tror också det beror på att hon växte upp i Jemen, där kunskapen om döva är begränsad.

– Min tolkning är att hon trodde att hennes liv inte blev bra för att hon fick ett dövt barn.

Under en period besökte han och hans mamma Tyskland för att han skulle få CI inopererat. Till Sverige kom han tillsammans med sin mamma när han var 2,5 år gammal. De övriga familjemedlemmarna hade redan hunnit flytta till Sverige. Arkan och hans mamma bosatte sig i Uppsala. Arkan minns dock inte så mycket kring flytten till Sverige.

Enligt Arkan var orsakerna till flytten kriget och den svaga ekonomin i Jemen, men också att döva och hörselskadade har fler möjligheter i Sverige. Han berättar också att hans mamma i Sverige lärt sig mer om döva och sett att det finns till exempel teckenspråkstolkning och tekniska hjälpmedel.

– Jag har aldrig besökt Jemen (efter flytten till Sverige, reds. anm.), och tror inte heller familjen vill göra det.

När Arkan började i Pilskolan i Uppsala fick han lära sig stödtecken.

– Jag lärde mig några ord, som till exempel städa.

När han skulle börja i klass två bytte han skola. Han började på Manillaskolan i Stockholm och fick möjligheten att på riktigt lära sig teckenspråk. Han känner att teckenspråk är viktigt.

– För mig är det ett viktigt sätt att kommunicera.

Han säger att det kan vara svårt att uppfatta talat språk med CI.

– Jag missar lätt många saker och missar mycket i meningar. Det förstör själva kontexten. Med teckenspråk kan jag förstå typ allt.

Han berättar att han som yngre varit på besök i Manillaskolans F-klass under en vecka, men blev då retad. Han gjorde ett nytt besök i andra klass, och det gick bättre.

– De andra eleverna hade växt upp lite. Jag kände också att jag fick bra kontakt med några på klassen.

Han minns att han i tredje klass fick priset för årets bästa klasskamrat. Enligt Arkan är han också ensam om priset eftersom något likande pris inte har delats ut sedan dess.

– Jag blev förvånad när de sade mitt namn och undrade om det var sant.

Efter skolan brukade han också besöka fritidsgården Dukis.

– Jag fick stanna sent på fredagar. Annars brukade jag åka hem när jag bodde långt borta.

Enligt honom finns det idag ingen ungdomsförening för döva i Uppsala. Han känner att döv föreningen i Uppsala är till för äldre människor. Om han vill träffa andra unga döva brukar han åka till Stockholm, vilket i dagsläget sker 1-2 gånger i månaden.

Arkans familj kan inte teckenspråk, men har visat intresse för det. Han berättar att hans mamma en gång ville gå på en teckenspråkskurs. Då sade Arkan att hon inte skulle göra det eftersom han ville ha ett hemligt språk med sina kompisar.

– Det ångrar jag såklart idag. Nu när jag är äldre ser jag hur det har påverkat mig. Det skulle ha underlättat många saker.

Han tror ändå det är möjligt att lära sig teckenspråk senare i livet.

Inom familjen talar de svenska och han säger att han ofta känt sig ensam vid matbordet och när de till exempel firar eid. Han upplever ändå att familjen anstränger sig mer idag för att inkludera honom.

– Jag minns att det var svårt i tonåren när de pratade i mun på varandra, och på arabiska. Jag kan lite arabiska men det är svårt numera. Jag har glömt bort mycket av det arabiska språket.

Han har en gång sett en video på sig själv när han var liten och pratade med sin mamma på arabiska, och blev förvånad.

– Jag förstod inte orden, men kunde känna igen dem.

Han känner att svenska är hans starkare språk då han växt upp med det och använder det mer. Han säger att han visserligen fått modersmålsundervisning i arabiska i skolan, men har inte deltagit aktivt i dem.

Han upplever att han är en del av den arabiska kulturen eftersom han är född i en arabisk familj.

– Men jag skulle säga att jag är mer svensk. Jag har växt upp här och blivit en del av kulturen.

Arkan trivs mycket väl i Uppsala och vill bo kvar. Han önskar också snart hitta en egen lägenhet.

– Uppsala är mycket lugnare och lättare att leva i än i Stockholm. Det är en mer promenadvänlig stad.

Under gymnasietiden bodde han i Örebro och tyckte det var en grå och tråkig stad.

– En fördel är att det finns flera döva och en dövcommunity i Örebro. Men själva staden är tråkig. Det finns ingenting att göra där och inte så mycket att se. Där finns bara en shoppinggata, Drottninggatan. Om de kommer till Uppsala kommer de kunna märka skillnaden och tycka Uppsala är bättre.

Han säger att han brukar försöka få sina kompisar att besöka Uppsala, men det visar sig vara svårt.

– Många tänker att det ligger långt bort.

För tillfället jobbar han ideellt som ungdomsledare och är styrelseledamot i SDUF (Sveriges Dövas Ungdomsförbund). I framtiden hoppas han på att få jobba med barn och att utbilda sig inom pedagogik.

Text och foto: Elin Westerlund

Konfirmation på teckenspråk

Nu startar vi en konfagrupp, *Sommarkonfa*, 22/6–4/7 för dig som går i klass åtta t.o.m gymnasiet. Konfirmationstiden är din tid för frågor, funderingar och nya erfarenheter av livet. Du lär dig nya saker och får träffa nya kompisar, teckenspråka om allt mellan himmel & jord. Undervisningen är kostnadsfri och helt på teckenspråk. Du är välkommen att anmäla dig var du än bor i Sverige, dina resor till Örebro står Svenska kyrkan för.

Läs mer och anmäl dig senast 28/2 via QR-koden.

Gitta Swetlow Palecek är idag lärare och konstnär.

”Sverige – är mitt hem”

I tonåren drömde Gitta Swetlow Palecek om att bli lärare, men fick höra att döva inte fick bli lärare. Genom omvägar lyckades hon uppnå sin dröm om att bli lärare.

Gitta Swetlow Palecek, 58, har som livsfilosofi att prova allt möjligt:

– Det brukar jag säga till mina barn. Då vet man och behöver inte ångra sig.

Det gäller även för hennes konstnärskap, där hon testar olika tekniker och uttryckssätt för att se om det är något för henne. Hon anser sig ha ärvt sitt konstnärliga intresse från sin pappa, som målade akvareller och gillade att diskutera politik och filosofi. Bland annat målar Gitta tavlor, skriver poesi och fotograferar. I vinter ska hon hålla en fotoutställning.

– Det känns pirrigt. På något sätt känns det som att bli ung på nytt, som när jag var 28 år och höll på med teater och konst. Jag skulle då aldrig ha trott att jag skulle ha kommit dit jag är nu.

Gitta är född i Wien, Österrike, i en döv familj. Åtta år senare föddes hennes lillasyster Ingrid, som också är döv. Hennes föräldrar var intresserade av idrott. Hennes pappa var ordförande i en idrottsförening för döva och har deltagit i Deaflympics tillsammans med Gittas morbror och mosters man. Hennes mamma spelade handboll med hörande och var även med i deras landslag. Gitta berättar att hennes mamma också tvingade med henne att spela handboll med hörande. Förutom handboll spelade Gitta bland annat bordtennis, fotboll och åkte slalom, som är en vanlig sport i Österrike.

Under hennes uppväxt präglades dövundervisningen starkt av oralismen. Gitta gick ett år i en förskola för hörande barn, trots att hon var döv och hade döva föräldrar. Ett år senare bytte hon till en förskola för döva barn. En lärare, som senare blev Gittas lärare

Foto: Ewald Glock

i dövskolan, sade till hennes mamma att språk är viktigt. Då började hennes mamma träna läsning och skrivning med Gitta. Som treåring kunde hon läsa. Hon minns att det kunde vara tråkigt men konstaterar med ett leende att barn är barn.

När hon skulle börja i dövskolan delades eleverna in i olika grupper beroende på om de kunde tala eller inte. Eftersom Gitta kunde tala gick hon i en klass för döva elever som kunde prata. Hon berättar att hon fick ofta beröm för att hon kunde tala väl så att hörande förstod vad hon sade. Hon var också skicklig på att avläsa läppar och tolkade ibland nyheterna på tv åt sina föräldrar.

I fjärde klass bytte hon till en skola för hörselskadade, motsvarande Alviksskolan i Stockholm. Dövskolans lärare ansåg att hon var för begåvad och kände att hen inte hade mer att ge. Gitta fick göra sommarstudier i engelska för att hinna ikapp till hösten, med tanke på att undervisningen i engelska började ett år tidigare i skolan för hörselskadade.

Hon slutade skolan när hon var 14 år. På den tiden gick man åtta år i skolan om man gick på en skola för hörande eller hörselskadade. Om man gick i dövskola var skolgången nio år istället. När Gitta var klar med skolan började hon undervisa sin lillasyster Ingrid, vilket hon tyckte var roligt. Det var då tanken på att bli lärare väcktes.

Hon träffade en studie- och

yrkesvägledare för att diskutera sin framtid. Hon sade att hon ville bli lärare men fick till svar att döva inte kan bli lärare, inte ens för döva barn. Istället började hon studera maskinteknik vid Wiens motsvarighet till Kungliga Tekniska Högskolan, och utan tolk. Några år senare började även hennes lillasyster vid samma högskola, men på en annan linje.

Samma dag som Gitta tog studenten flyttade hon till Salzburg, som ligger nära gränsen till Tyskland. Hon tyckte om staden och var aktiv i dövöreningen, bland annat som sekreterare. Hennes lillasyster flyttade dit några år senare.

I Salzburg fick Gitta jobb på en bilprovning och träffade en hörande man där. År 1990 föddes Felix, hennes första barn.

– När min son föddes kände jag ändå att jag ville jobba med människor, inte med saker.

År 1992 träffade hon rektorn för dövskolan i Salzburg. De skickade tillsammans in en ansökan om dispens från musik så att Gitta skulle kunna studera till lärare. Hon minns lyckan när hon blev antagen och kunde påbörja sin treåriga lärarutbildning. Dock fick hon inte tolk under lärarstudierna.

Hon fick sedan jobb på dövskolan i Salzburg. Till en början trivdes hon väl, men med tiden blev hon utfrys av de hörande kollegorna eftersom de inte kunde teckenspråk flytande. Enligt henne hade de hörande kollegorna svårt att hantera att hon var omtyckt av de döva barnen eftersom hon tecknade flytande samt ansåg att döva barn skulle ha en likvärdig utbildning som hörande.

Åren mellan 1994 och 1999 minns Gitta med värme. Det var en händelserik period då hon bland annat spelade teater, reste mycket och satt i styrelsen för Österrikes motsvarighet till SDR.

– Världen började öppna upp sig för mig, säger Gitta.

Dövas världskongress i Wien 1995 gjorde ett stort avtryck på Gitta. Hon var vice ordförande i kommissionen för pedagogik, som var ett samarbete mellan Dövas världsförbund och världlandets dövförbund. Hon fick bland annat möjligheten att träffa döva från olika delar av världen. Tidigare hade hon bara träffat döva från Österrike.

Samma år som världskongressen hölls gick Österrike, Sverige och Finland med i EU. Det innebar också att Österrikes dövas förbund (ÖGLB) gick med i European Union of the Deaf (EUD). På den tiden var Gitta vice ordförande i ÖGLB och gjorde många resor till bland annat Bryssel. Hon kände att hon fick lära sig mer om världen.

Innan världskongressen organiserade Österrikes dövas förbund ett ledarskapsseminarium, där hon träffade Yerker Andersson som då jobbade på Gallaudet University i USA och var

ordförande för Dövas världsförbund (WFD). Han blev en stor förebild för henne och en god vän.

Gitta åkte till USA i tre omgångar efter kongressen – dels tillsammans med teatergruppen, dels för att bekanta sig med antropologi-studier vid Gallaudet University. På den tiden var det förbjudet för döva i Österrike att studera vid universitet, och därför lockade USA. Hennes syster passade Felix när hon var bortrest. Gitta konstaterar ändå att om Felix inte var

född skulle hon sedan länge ha åkt iväg till USA för att studera. Enligt Gitta kan döva idag studera vid universitet i Österrike men det kan vara besvärligt.

På Gallaudet University såg hon döva professorer och Yerker Andersson undervisa på teckenspråk. Det fick henne att reflektera över sin skoltid, som starkt präglades av oralism. Hon började ifrågasätta sig själv om varför hon pratade trots att hon var döv, och kom fram till att det var för hörande personers skull. Efter besöket på Gallaudet gav hon både ett bokstavligt och bildligt mittfinger till oralismen och använde bara teckenspråk. Om någon inte kunde teckenspråk fick kommunikationen ske genom papper och penna.

I Salzburg bildades en teatergrupp för döva. Gitta gick naturligtvis med i den, konst- och teaterintresserad som hon var. I tre års tid fick de utbildning en gång i veckan av en hörande lärare.

Med teatergruppen åkte de till Stockholm år 1998 för att visa föreställningen Seeing Place i samband med kulturfestivalen Deaf Arts Now. Hon minns att de spelade föreställningen på österrikiskt teckenspråk. I efterhand tänker hon att det måste ha varit svårt för publiken att förstå språket.

Efter att de hållit sin föreställning ville Alexei Svetlov komma fram och prata med henne. Hon var först lite skeptisk, men sedan festade de hela natten. Efteråt blev de ett par, och Alexei flyttade till Salzburg. Gitta säger att det inte var lätt för honom i Salzburg då han försökte ställa ut sina målningar men utan att lyckas. Enligt Gitta beror det på att Österrike är mer av en sportnation än

”Hem för mig är ett tillgängligt samhälle och att teckenspråk finns.”

Gitta målar, skriver poesi och fotograferar.

Foto: Elin Westerlund

en kulturnation. I Salzburg föddes Gittas andra barn Leila år 1999. Efter Leilas födelse funderade Gitta på om hon ville återvända till sitt arbete på dövskolan, men kom fram till att hon inte ville.

De började också fundera på var de skulle bo i framtiden. Alternativen var Danmark, Finland och Sverige. Finland skulle vara det bekvämaste valet med tanke på närheten till Alexeis föräldrar i Sankt Petersburg, Ryssland, och att han hade flera vänner där. Gitta pratade med rektorn för en dövskola om möjligheten att arbeta som lärare. Rektorn var enligt Gitta vänlig och förstående men betonade vikten av skriftliga kunskaper i finska, utöver kunskaper i finskt teckenspråk. Vid det laget behärskade Gitta redan finskt teckenspråk eftersom hon hade medverkat i en föreställning med Teater Totti, men hon saknade skriftliga kunskaper i finska.

Danmark i sin tur gav ett instabilt intryck när tre dövskolor lades ned på kort tid, och flera döva familjer med döva barn flyttade till Sverige. Sverige i sin tur kändes som ett stabilt alternativ när det fanns flera dövskolor och samhället var tillgängligt för döva genom bland annat tolktjänst och undertext i tv. Gitta hade också tidigare träffat döva i Sverige och kände att hon fick bra kontakt med dem. Dessutom upplevde hon att svenska var lätt att lära sig då det påminde lite om engelska och tyska.

År 2002 gick flyttlasset till Stockholm. Hennes son, som då var 12 år gammal, stannade kvar i Österrike med sin pappa. Hon ville nämligen låta honom bestämma själv var han ville bo. Om han hade varit yngre skulle hon tagit honom med sig till Sverige, likaså om hans pappa inte skulle ha varit bra i sin papparoll.

Gitta fick arbete på en förskola för döva barn i Stockholm. Hon hade inget personnummer då, men rektorn var okej med att anställa henne eftersom hon hade en lärarutbildning. Gitta konstaterar att det idag skulle vara omöjligt att få ett jobb utan

personnummer, men på den tiden gick det bra. Samtidigt drömde Gitta om att få jobb som lärare på Manillaskolan. Hon hade läst och hört mycket om den tvåspråkiga undervisningen i dövskolorna, som Sverige var känt för, och ville få uppleva det.

En dag kontaktade Debbie Z. Rennie Gitta och frågade om hon var intresserad av att vikariera som dramalärare på Manillaskolan eftersom hon själv skulle till Norge i ett halvår. Gitta tackade ja eftersom det var hennes stora dröm att få jobba där. Hon kallades till arbetsintervju och fick slutligen en fast tjänst eftersom de var nöjda med henne.

Under tiden hade Gitta också hunnit studera svenska som andra språk för döva vid Stockholms universitet. Hennes lärarutbildning från Österrike blev också validerad, vilket innebar att hon fick svensk lärarlegitimation.

Hon jobbade 11 år på Manillaskolan. Hon var även med om när SPSM tog över ansvaret för specialskolorna för döva och hörselskadade, och såg hur problem uppstod och personal som fick gå under samarbetsförhandlingar. Även

Gitta själv fick gå. Hon jobbade ett tag på Iris Hadar och hamnade sedan på SIMA folkhögskola, där hon fortfarande jobbar som lärare.

I januari fick Gitta och hennes andra dotter Kayla svenskt medborgarskap efter sex års väntan. Ögonblicket när hon fick veta att hon blivit svensk medborgare var känslösamt för henne och det firades med prinsesstårta.

Hon berättar att hon har känt sig irriterad över att hittills inte ha kunnat rösta i riksdagsvalet, bara i kommunal- och regionvalet. Hon vill också kunna vara med och påverka samhället.

I samband med att hon blev svensk medborgare gav hon upp sitt österrikiska eftersom Österrike inte tillåter dubbelt medborgarskap. Hon valde också att bli svensk medborgare eftersom hon hellre vill bli skickad till Sverige om det skulle hända henne något utomlands.

– Tyvärr skulle jag inte känna mig trygg i Österrike när det är stor brist på tolkar och samhället ser fortfarande ned på döva, säger Gitta.

Hon ser många fördelar med att bo i Sverige och ser att döva har fler valmöjligheter och rättigheter i Sverige jämfört med i Österrike.

– Du är fri för att du kan välja. Här i Sverige har du rätt att bestämma själv.

Hon känner att Sverige är hennes hem även om hon har en fin relation med bland annat sin son Felix och hans familj, som fortfarande bor i Österrike, och som hon gärna besöker.

Idag bor hon i Handen utanför Stockholm tillsammans med Kayla, sitt tredje barn.

– Hem för mig är att ett tillgängligt samhälle och att teckenspråk finns.

Text: Elin Westerlund

Döv, jurist och rättighetskämpe

Som barn fick Tarek Abdellatif höra att han var hörselskadad, inte döv. Men genom möten med andra döva har han byggt upp en stark dövidentitet.

Tarek Abdellatif, 61, är född i Beni Suef i Egypten. Hans föräldrar var lärare: hans mamma i en förskola för hörande barn och hans pappa på en dövskola. Han kommer ihåg att han följde med sin mamma till förskolan och observerade när hon undervisade. När han undantagsvis fick börja i första klass som femåring tyckte han att det var tråkigt eftersom han redan kunde allt.

Som femåring blev han döv. Han minns fortfarande ögonblicket då han stod på balkongen och hans mamma ropade efter honom för att äta frukost.

– Mamma började undra varför jag inte kom. Hon gick ut på balkongen och sade: ”Hör du mig?”, men jag reagerade inte. Hon blev ledsen och började gråta. När jag vände mig om och såg henne gråta trodde jag att hon saknade min pappa som reste till Kuwait. Jag tröstade henne och sade att han kommer hem snart.

Hon kontaktade Tareks morfar och de åkte tillsammans till en öronläkare, som sade att en hörselundersökning behövdes. Hans pappa skickade ett brev där han skrev att de skulle vänta på honom tills han kom hem. Hans pappa följde med Tarek till

Tarek Abdellatif hoppas på att tvåspråkig undervisning för döva en dag införs i dövskolorna i Egypten.

institutet för hörselteknik, där fler tester gjordes. Det kom fram att Tarek blivit döv. Ingen vet riktigt varför han blev döv, men han misstänker att det kan vara genetiskt.

Förutom Tarek blev även hans två yngre syskon döva. Bara det äldsta syskonet är hörande.

– Att vi blev döva var en kris för pappa, inte för mamma.

Tarek tror att hans pappa tog det hårt eftersom det sägs i Egypten att om man gör döva illa så drabbar det en själv i form av att man får döva barn. Hans pappa var döv lärare och det är möjligt att han trodde att han fått ett straff från Gud. Pappan beskyllde också Tareks mamma för att barnen hade blivit döva. Som vuxen insåg han genetikens betydelse i samband med ett läkarbesök på Karolinska sjukhuset. Där fick han också beskedet att han har cirka 50 procents sannolikhet att själv få döva barn.

Tareks pappa tog över hemundervisningen och påstod att han visste bäst hur man skulle undervisa döva eftersom han var döv lärare. Han använde sig av talmetoden i sin undervisning.

Tarek minns att fokus låg på att han skulle tala väl och att hans pappa intalade honom att han var hörselskadad, inte döv. Tarek anser att talmetoden är en hemsk undervisningsmetod.

– Det är förtryckande mot döva. Det är förtryckande att få dem att tro att de kan höra när de egentligen inte kan.

Han anser att pappans undervisningsmetod bara leder till misslyckande. Han minns också att hans mamma var orolig över pappans sätt att hantera döva, och att de ofta hade konflikter om vilken undervisningsmetod som var bäst för döva.

När Tarek skulle börja i andra klass bestämde hans pappa att hela familjen skulle följa med till Kuwait, där han arbetade som gästlärare för döva. Tarek gick i en skola för hörande i Kuwait. Han blev särbehandlad av de andra eleverna och lärarna på grund av sin dövhet. Han minns också att hans skoluniform var grå medan de andra eleverna hade blåa uniformer. På idrotten kunde han bli tillsagd att sitta på avbytarbänken och vänta medan de andra eleverna spelade fotboll. Senare fick Tarek veta av sin pappa att ansvaret för skolgången låg på pappan själv och att om han inte fick betyg så var det hans eget bekymmer – inte skolans.

Tarek blev lättad när hans pappa efter flera år fick jobb i Libyen. Det innebar att hans mamma tog över undervisningen hemma. Då skulle han börja i fjärde klass.

– Det gick också bättre för mig i skolan.

Hans mamma kontaktade skolmyndigheten i Egypten och bad om råd om hur hon skulle undervisa på bästa möjliga sätt. Hon fick rådet att läsa mycket. Hon köpte flera böcker och tidningar, och

Tarek läste mycket. De bytte också böcker med grannarna, som till största delen var lärarbarn. De lånade också böcker från biblioteket.

– Pappa kom tillbaka efter två år i Libyen och blev chockad över mina goda betyg. Mamma var stolt för det var hennes förtjänst.

Tarek gick på en litteraturlinje i gymnasiet, som också förberedde för universitetsstudier. Men det var inte hans dröm. Hans bror hade nämligen skvallrat för rektorn om att Tarek är döv, och därför hamnade han på litteraturlinjen. Han säger att han har bråk med sin bror om just det här, och att brodern har försvarat sig med att man måste vara ärlig med att Tarek är döv.

– Min dröm var att bli läkare.

När han skulle gå ut gymnasiet tyckte hans pappa att han borde söka till en lärarutbildning. Men Tarek kände ett kraftigt motstånd inför det.

– Jag ville studera juridik.

Den amerikanska filmen *And your name is Jonah* gjorde ett

stort intryck på Tarek under hans sista år i gymnasiet eftersom en döv kille medverkade i filmen. Den väckte också många tankar.

– Jag började fundera på om jag var döv, och om min pappa hade lurat mig hela tiden genom att intala mig att jag är hörselskadad och säger att jag är fin som är hörselskadad och kan tala.

Tarek tog reda på var döva brukade samlas och om det fanns någon dövförening. I samma veva blev han antagen till juristlinjen på ett universitet i Kairo.

– Pappa blev arg för att jag valde juridik, och är döv.

Hans pappa

argumenterade för att studierna skulle vara för tuffa och utmanande, och att Tarek snabbare kunde tjäna pengar om han studerade till lärare. Tarek funderade på saken i en vecka, och stod sedan fast vid sitt beslut att studera juridik.

Juridikstudierna minns Tarek som tunga, men väldigt intressanta och givande. Han läste många böcker och avläste läppar under föreläsningarna.

Under första året på universitetet träffade han två döva personer, som tog med honom till dövkлубben i Kairo. Han minns att det var många nya intryck och mycket att smälta när han besökte klubben för första gången. Han minns att en äldre man frågade honom om han kunde höra det som sägs i telefon.

– Jag sade att jag inte kunde. Han svarade: ”Men då är du döv!”. Jag minns att jag tänkte: ”Ja jävlar, jag är ju det”.

Det klarnade för honom att hans pappa hade lurat honom.

Han bestämde sig för att börja observera hur de andra döva

”Jag började fundera på om jag var döv, och om min pappa hade lurat mig hela tiden genom att intala mig att jag är hörselskadad och säger att jag är fin som är hörselskadad och kan tala.”

tecknade. Några tecken kunde han förstå, men han kunde inte uttrycka sig på teckenspråk. Ett halvår senare kunde han teckna flytande. Det väckte negativa reaktioner hos värden, som sade att Tarek inte var välkommen eftersom han inte hade gått i dövskola. Tarek blev ledsn, men fick stöd av flera döva som berättade att värden hade betett sig likadant mot flera andra personer. De började istället träffas på olika kaféer runtom i Kairo. Två år senare bad värden om ursäkt och sade att Tarek var välkommen tillbaka till klubben. Tarek svarade med ”Inshallah”, det vill säga ”om Gud vill”.

Under tiden hade Tareks bror åkt till Libyen för att gå mellanstadiet i dövskola, och han blev chockad när han kom tillbaka och såg Tarek teckna flytande. De använde teckenspråk i smyg så att deras pappa inte skulle bli arg. En dag såg pappan dem teckna, och blev inte så glad.

I samma veva blev Tarek klar med juristutbildningen och gjorde praktik på en juristbyrå i Kairo.

– När jag blev färdig med universitetet blev pappa lycklig, säger Tarek med ett skratt.

Han blev lovad lön på byrån, men det slutade med att chefen tog pengarna själv. Då fick Tarek nog och slutade på byrån. Istället hjälpte han flera döva med sin juridiska kunskap.

Till Sverige kom han för första gången år 1992. Då var han 29 år och skulle studera på organisationslinjen på Västanviks folkhögskola. Han hade läst i en tidning i Libyen att en sådan utbildning skulle ordnas för döva, och blev intresserad.

– Min bror blev glad eftersom jag skulle bli klokare.

Hans pappa däremot blev ledsn, ifrågasatte Tareks beslut och argumenterade för att Europa är ett annat område med en annan kultur.

På Västanvik hamnade Tarek återigen på ruta ett och fick lära sig svenskt teckenspråk från grunden. Han upplevde även kulturkrockar och utanförskap, men det löste sig med tiden.

Han blev förtjust i skolan och gjorde praktik hos SDR och SDUR under studietiden. Genom det fick han lära sig mötes- teknik och hur organisationer fungerar. Han fick även möjlighet att observera SDR:s kongress.

Efter ett år kändes ändå allting tungt. Tarek funderade på att avbryta studierna mitt i och återvända till Egypten. Han kände sig pressad och upplevde att det blev alltför mycket av olika orsaker. Han bet ändå ihop och slutförde utbildningen. Han är ändå glad och tacksam över det han fått vara med om på Västanvik och över att ha byggt upp en stark identitet.

När Tarek blev klar med utbildningen återvände han till Egypten och delade med sig av sin kunskap om dövas tvåspråkighet och organisationskultur. Det ledde till en snabb framväxt av dövföreningar på kort tid. Han bidrog också med sin juridiska kunskap och hjälpte döva med praktiska saker.

Tarek minns att han i början inte var särskilt förtjust i den svenska matkulturen. Men några år senare började han gilla svensk mat. Plankstek är en av hans favoritmaträtter, och han tycker också om fisk. Han tycker även om lingon och björnbär.

Han minns hur förvånad han blev när han fick veta att de växer på marken, eftersom bär växer på träd i Egypten.

I Egypten gillar han att äta molokhia, som ser ut som gröna blad och används i soppor, samt kolkacia som är en slags rotfrukt. Han säger att dessa varor inte går att hitta på ICA men däremot i så kallade invandraraffärer. Han berättar att också sockerrör växer i Egypten och att det är gott att ta en tugga av dem.

Han har även lagt märke till några skillnader mellan Egypten och Sverige, men anser att båda länderna är fina på sitt sätt. I Sverige är det mer ordning och reda samt ett större fokus på planering. I Egypten kan man visserligen planera saker och ting, men man är ofta mer spontan. I Sverige är naturen vacker och han minns hur fantastiskt det var att se snön för första gången, men erkänner idag att han har tröttnat lite på den. I Egypten tycker han om vädret och det vackra havet. Han säger också att svenskar har ett lugnt kroppsspråk medan människor är mer uttrycksfulla i Egypten.

Under studietiden på Västanvik träffade Tarek också en iransk kvinna som bodde i Sverige. Han funderade på hur framtiden skulle se ut och hur de skulle kunna träffa varandra när de bodde i olika länder. Senare skulle det visa sig att hon var gravid med hans första barn. Tarek ansökte om visum hos den svenska ambassaden och kom till Sverige två veckor före födseln. När paret fick sitt andra barn fick Tarek veta att en ansökan om att grunda en dövförening i Egypten, vilket han bidragit till med på ett hörn, hade beviljats. Han var mycket glad den dagen. Några år senare fick paret sitt tredje barn och Tarek fick permanent uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning. Efter ett tag ville hans partner att Tarek skulle söka jobb, men det visade sig vara svårt utan rätt utbildning. Med tiden fick han arbete och han har jobbat bland annat som ledsagare och undersköterska. Idag bor han med sin familj i Hässelby strand i Stockholm.

Även om Tarek bor i Sverige har han fortfarande en del av sitt hjärta kvar i Egypten och håller kontakt med flera personer där, i hopp om att kunna bidra till en positiv förändring. Han önskar att tvåspråkig undervisning för döva införs eftersom han ser att det skulle leda till ett bättre liv för flera döva i Egypten. Språkdeprivation och bristande läs- och skrivkunskaper ser han nämligen som ett stort problem. Han ser också att organisationskulturen ligger hundra år bak i utvecklingen.

Han minns även ett tillfälle då hans pappa ville prata med honom. Hans pappa sade att många lärare i dövskolan i Tripoli hade berättat för honom om hur duktig Tarek var som föreläste om tvåspråkig undervisning hos döva, fast han inte var närvarande i Egypten.

– Han sade att han var imponerad och stolt över mig.

Tarek säger att han aldrig tidigare fått beröm av sin pappa. I samma veva upphörde konflikterna. Han säger ändå att han kommit över det hans pappa gjort mot honom.

– Jag kan inte förstå varför han blev arg, men han hade fel information och kunskap.

Text och foto: Elin Westerlund

Omställningen från forskare till tjänsteperson på Justitieministeriet upplevde Johanna Mesch som utmanande.

Från forskare till tjänsteperson

Finland är först i världen med en statlig sannings- och försoningsprocess för döva och teckenspråkiga. Dövas Tidning har träffat Johanna Mesch, som är nytilträd generalsekreterare för processen.

Johanna Mesch kände att hon ville utmana sig själv och prova något nytt. När hon i början av året såg en annons för tjänsten som generalsekreterare tyckte hon att processen verkade intressant samt att hon inte hade något att förlora på att ansöka. Det skulle även ge henne möjligheten att oftare besöka sin pappa i Finland, som också börjar bli i sämre skick.

Enligt Johanna handlade det också om arbetsmiljön vid hennes tidigare arbetsplats, Stockholms universitet. Hon upplevde att stämningen med tiden blev mer ansträngande, med återkommande meningsskiljaktigheter. Det gjorde att hon började fundera på andra alternativ.

– Jag har varit på universitetet i 30 år, och vill göra annat nu.

Under hösten har det debatterats på sociala medier om ett beslut kring efterlevnaden av god vetenskaplig praxis, och materialet har också lagts upp på sociala medier. Vad tänker du kring det?

– Jag tänker att det handlar om små misstag och jag har tagit ansvar för dem. När jag fick ett brev som var positivt från rektorn på universitetet blev jag lättad. Diskussionen om saken har blivit rätt omfattande i förhållande till felens omfattning.

Hon känner också olust kring att en konflikt från hennes tidigare arbetsplats läggs upp på sociala medier. Hon vet inte vem som har fått tillgång till dokumentet och spritt den på sociala medier. Hon berättar att hon har rådfrågat sakkunniga inom ministeriet, som sagt att det kan handla om ärekränkning.

– Det känns inte så roligt för mina närmaste anhöriga, sekretariatet och mina tidigare kollegor.

Hon hoppas på att det lägger sig med tiden och nämner att hon står fast vid detta och är öppen för att diskutera om saken.

Det varma välkommandet på Justitieministeriet överraskade Johanna. Hon berättar att hon i början hade en föreställning om att det kan bli lite besvärligt att arbeta på ett ministerium, men det visade sig att hon hade fel. Hon säger att det även finns ett brett nätverk av personer inom ministeriet som hon kan rådfråga vid behov. Sekretariatet, som också består av Juhana Salonen och Netta Keski-Levijoki, upplevde Johanna från första början som en bra grupp med en tydlig arbetsfördelning.

Hon upplevde övergången från forskare till tjänsteperson som utmanande. Arbetsstättet skiljer sig en del och verksamheten styrs av olika lagar. Hon berättar att sekretariatet fått utbildning i vad rollen som tjänsteperson innebär och vilka lagar som styr. Att byråkratins hjul snurrar långsamt har hon också fått uppleva, och tar som exempel lanseringen av processens webbsida som ännu inte är klar.

Just nu är processen i planerings- och förberedelsefasen. I februari inleds materialinsamlingen. Johanna säger att de kommer använda sig av det material som redan finns, till exempel rapporten Tecknade minnen, men också samla in eget material. De strävar efter att nå underrepresenterade grupper som till exempel dövblinda, finlandssvenska döva, nyanlända och CODA. Om tid finns skulle hon gärna inkludera erfarenheter av döva sverigefinnar och döva finlandssvenskar bosatta i Sverige.

Den teckenspråkige får själv bestämma vad hen vill ta upp. Det finns alltså inga förutbestämda frågor. Johanna gissar att vanliga teman kommer att vara dövskola och internatboende, familjeliv, arbetsliv samt dövas liv och hinder som de stöter på. Hon är också öppen för att andra oväntade teman kan dyka upp. Hon tror även att det kan komma fram hur döva har kunnat förtrycka varandra, till exempel hur finska döva har förtryckt finlandssvenska döva. Materialet kommer att utmytna i en slutrapport och intervjuerna kommer att sparas i ett arkiv med högt dataskydd.

Hon ser den snäva tidsramen på två år för materialinsamlingen och slutrapporteringen som en utmaning. Hon berättar att samerna fick två år extra för sin sannings- och försoningsprocess, men tror inte det blir likadant för döva och teckenspråkiga eftersom det inte finns finansiering.

– Eventuellt kan det förlängas med några månader, men vi måste vara realistiska och göra det vi kan göra.

Slutmålet med processen är en försoning. För tillfället finns inga konkreta förslag på hur det ska gå till. Enligt Johanna är flera finländska ministerier positiva till en försoning. Det skulle i så fall ta ytterligare 1-2 år och ske efter att sekretariatet är klara med materialinsamlingen och slutrapporten.

Text och foto: Elin Westerlund

Visit
Trygg dygnet runt

Det smarta och pålitliga varseblivningssystemet för ditt hem.
Visitsystemet hjälper dig att uppfatta viktiga signaler i hemmet – från dörrklockor till brandvarnare. Med tydliga ljus-, ljud- och vibrations signaler skapar vi trygghet för personer med nedsatt hörsel.

- ✓ Anpassningsbart – Flera sändare och mottagare.
- ✓ Enkelt – Snabb installation och användarvänlig design.
- ✓ Trygghet – Integreras med säkerhetssystem.

bellman.com/sv/vara-losningar/visit

Du kan också få dina Visit notiser direkt i mobilen. Ladda ner appen till din telefon.

Tiden efter ordförandeskapet

Under kongressen i Karlstad slutade Åsa Henningson som SDR:s ordförande. Vilka planer har Åsa framöver?

När Åsa Henningson, 58, ser tillbaka på tiden som förbundsordförande konstaterar hon att det var en händelserik tid. Bland annat minns hon coronapandemin, kriget i Ukraina och regeringsbyten i Sverige. Hon beskriver det som en osäker tid, med mycket väntan på vad som kommer hända härnäst.

Under tiden som förbundsordförande har hon också sett hur rätten till vardagstolkning blivit mer restriktiv och att allt fler aktörer anser att det inte ligger på deras ansvar att ordna med

tolkning. Hon ser också att det finns bristande tillgång till information på teckenspråk och tillgänglighet.

– Men det som är bra är den nationella funktionen för tolktjänsten, som bildades strax efter att jag slutade som ordförande.

Hon minns även när regeringen skulle besluta om förändringar från handikappersättning till merkostnadsersättning våren 2018. Hon beskriver det som en stor seger när SDR tillsammans med FSDB och SRF lyckades lobba för att ersättningen skulle bli kvar för dem som får den. Merkostnadsersättningen skulle dessutom följa ett visst schablonbelopp.

Hon ser också att den tekniska utvecklingen har gått snabbt.

– När jag började som ordförande var det nästan ingen som pratade om AI.

Hon lyfter också fram att hon är stolt över förbundskansliet och styrelsen som hon har fått samarbeta med. Hon är också stolt över de projekt som SDR hållit i och den skuggutredning som förbundet gjort kring tolktjänsten. Hon vill också passa på att tacka alla för förtroendet under hennes tid som ordförande.

Några händelser har fastnat i hennes minne. Almedalen är ett av dem. Hon beskriver Almedalen som en speciell mötesplats där folkrörelser och den politiska världen möts samtidigt. Hon lyfter också fram möjligheten att skapa nätverk i Almedalen och genom det kunna uppmärksamma olika frågor. Ett annat minne var deltagandet i FN-kommissionen för mänskliga rättigheter i Genève, Schweiz,

Ett speciellt minne var när drottning Silvia skulle få Kruth-medaljen. Åsa besökte det kungliga slottet tillsammans med dåvarande vice ordförande Joakim Hagelin Adeby för att överlämna medaljen till drottningen. Åsa berättar att drottningen förr varit beskyddare för Manillaskolan och gjort flera skolbesök, bland annat, och därför fick hon Kruthmedaljen.

Åsa upplever att hon fortfarande är samma person idag som för åtta år sedan när hon blev vald till förbundsordförande.

– Det som har förändrats är att jag blivit åtta år äldre, med allt vad det innebär. Jag har också blivit farmor och mormor till två barnbarn, som är tre år gamla. Mina föräldrar har också gått bort under den perioden.

Hon känner att hon har fått lära sig mycket under ordförande-åren, som till exempel hur man bemöter olika människor och att hon utvecklat sin retorik.

– Med en person kan man vara rakt på sak. Med en annan person fungerar det inte.

Hon känner också att hon har fått bättre tålamod, och lärt sig att ibland vänta ut saker och ting.

Trots att hon inte längre är SDR:s ordförande är hon fortfarande starkt engagerad i olika frågor.

– Jag reagerar ofta starkt på orättvisor mot döva. Jag brinner också för föreningsliv.

Arbetsmarknaden för döva är en annan fråga som hon också engagerar sig i. Hon anser att döva också ska kunna nå chefspositioner, och ser att det under den senaste tiden skett en förändring mot det positiva. I den här frågan ser hon UR som en förebild med en döv gruppchef, men också SPSM. Hon ser också att fler företag anställer döva personer, trots att företagsverksamheten inte nödvändigtvis har någon anknytning till döva eller teckenspråk.

Frågan om teckenspråkets ställning engagerar henne också. Hon anser att svenskt teckenspråk ska vara jämställt med svenska, inte klassificeras som ett minoritetsspråk. Det skulle enligt henne leda till att det svenska teckenspråket får en starkare status.

– Vi är en minoritet, men man kan inte jämföra svenskt teckenspråk med andra minoritetsspråk.

Enligt henne är teckenspråket mer utsatt och får inte samma stöd och förutsättningar som de nationella minoritetsspråken. Hon säger också att teckenspråk är och kommer alltid vara ett

förstahandsval för de flesta döva, men för personer som talar ett nationellt minoritetsspråk kan de välja att växla mellan svenska och minoritetsspråket.

– Vi har rätt till teckenspråk. Inte för att vi måste utan för att vi har rätt till språket.

För tillfället tänker Åsa satsa på återhämtning efter åtta intensiva år. Efter kongressen i Karlstad hade hon en plan för vad hon skulle göra under sommaren, och det var att jobba hemma på gården och umgås med familjen.

– Det blev mycket fokus på praktiska saker som att renovera, måla och spika. Det gjorde jag hela sommaren.

Hon berättar att hela familjen i somras kunde träffas för första gången på flera år. Hon säger att ena barnbarnet bor i USA och det andra i Sverige.

– Två nya familjemedlemmar fick mötas för första gången, säger hon glatt.

Hon åkte även bort i en månad, och kom hem i oktober.

– Jag börjar småningom komma tillbaka till vardagslivet i ett annat tempo.

Stickning och bakning är också något som ger återhämtning.

– Det blir allt möjligt, som matbröd och bullar.

Just nu håller hon på att sticka en ylletroja till sig själv. Hon berättar att hon hade köpt det mörkblå-turkosa garnet på Färöarna i samband med ett möte som Dövas Nordiska Råd (DNR) höll där. Garnet fungerar som en trevlig påminnelse om vad hon gjort tidigare.

Åsa letar efter nytt arbete i Piteå, eftersom hon vill vara kvar i trakten.

– Jag vet att Arbetsförmedlingen vill att man söker jobb i hela Sverige, men jag känner att jag redan har sett hela landet.

Hon berättar också att hon har gått en utbildning för att bli BOUJT-syssnare. Hon säger att hon har mera tid nu och gärna vill bidra med något. Hon har inte börjat som syssnare än, men ser fram emot det.

– Jag ser att behovet är stort och att fler syssnare behövs.

Text och foto: Elin Westerlund

♥ TECKENSPRÅKSTRÄFFAR I SÖRMLAND

Välkommen på lunchträff!

Onsdagar (jämna veckor) kl. 11.00

📍 Vilsta Sportcafé & Restaurang

Vasavägen 80, Eskilstuna

(vid friluftsområdet)

Alla är välkomna –

teckenspråkiga, döva, hörselskadade,
personer med dövblindhet och IF.

✉ Kontakt: Karin Hedberg (Kaje) 🌸

Foto: Svenska dövidrottsförbundet (SDI)

Deaflympics med Emma & Theodor

I november 2025 arrangeras Deaflympics i Tokyo, Japan. Sverige skickar en trupp med 17 deltagare i sju idrottsgrenar. Två av dessa är Emma Sätterlund och Theodor Thor, som DT intervjuat innan avresan och när de kommit fram.

Emma ska tävla för bowlinglandslaget och Theodor för friidrottslandslaget. Medan Theodor gör sitt tredje Deaflympics är det första gången för Emma, som tycker det ska bli extra roligt att både få uppleva Japan och Deaflympics. Att det är Emmas första Deaflympics gör också att hennes målsättningar är mer försiktiga än Theodors. Emma vill göra sitt bästa och ta medalj, men ser samtidigt mästerskapet som lärorikt.

– Jag vill samla på mig erfarenhet och fortsätta utvecklas, samtidigt som jag får chansen att möta några av de bästa bowlarna, berättar Emma.

Theodors målsättning är att ta guld. I sitt första Deaflympics i Sofia, Bulgarien 2013 tog han brons. I det andra i Samsun, Turkiet 2017 tog han silver. Blir det tredje gången gillt nu? Potentialen finns, då han tagit två VM-guld, det senaste ifjol i Taipei, Taiwan.

Under året har Svenska Dövidrottsförbundets olympiska kommitté ordnat Deaflympic Camps där de svenska deltagarna fått lyssna på föreläsningar, genomgå fysträningar och haft teori. Emma berättar att bowlinglandslaget har haft egna bowlingläger där de fokuserat på teknik, spellinjer och haft samtal med psykolog. Theodors förberedelser har gjort att han behövt lägga om sina rutiner, då han vid den här perioden i vanliga fall brukar vara nedtränad och köra grundträning. Istället har han nu haft en försäsongsträning sedan sommarsäsongen tog slut, och förlitar sig utöver det på sin tävlingserfarenhet.

Men det har inte varit problemfritt. Theodor har en revbensskada som inte riktigt vill ge sig och hälsenor som strulat, vilket lett till att han varit tvungen att anpassa träningen. Även Emma har haft oturen att skada tummen ett par gånger under förberedelserna, så hon ser att det är en stor utmaning att hålla sig frisk och skadefri.

Både Emma och Theodor håller på med tekniskt svåra grenar, vilket sätter press på psyket. När DT frågar om det finns någon person som betyder extra mycket under Deaflympics, svarar Emma att det är hennes dubbelpartner Mairi Shadabi.

– Mairi är en fantastisk människa som har fötterna på jorden och bidrar med ett lugn och inger en trygghet, säger Emma.

Theodor säger att hans tränare Arto Thor är den som är mest betydelsefull under mästerskapet.

– Utan någon som observerar min kastning under tävling, är det svårare att korrigera fel i tekniken, konstaterar Theodor.

Även om Emma och Theodor är i Japan för att tävla för sin egen del, så ser de sitt deltagande som en stor betydelse för många andra. Emma menar att Deaflympics är viktigt för att ge döva idrottare samma status och möjligheter som hörande har i Olympiska Spelen.

– För mig symboliserar Deaflympics inkludering och respekt för dövulturen, säger Emma.

Theodor intygar att det är mäktigt när så många teckenspråkiga samlas på en och samma plats. Till DT säger han att han ser fram emot att komma till Tokyo och få uppleva Deaflympics-bubblan igen. Emma ser förutom Deaflympics också fram emot att få komma till en metropol som Tokyo och få uppleva kulturen, maten, människorna, tempen samtidigt som hon får uppleva bowling i världsklass.

– Det känns för bra för att vara sant, säger Emma.

Utöver tävlingarna ser Theodor fram emot att besöka Seiko House och Tokyos berömda second hand-marknad för märkesklockor, då han är en stor klockfantast.

Deaflympics pågår vid pressläggningen så DT ställde ett par frågor till Emma och Theodor när de precis kommit fram.

Stämningen på plats inom den svenska truppen är fantastisk berättar båda. Däremot är det svårt att hinna stötta varandra på tävlingarna eftersom det är långa avstånd mellan tävlingsplatserna.

På frågan om hur det gått med Theodors revbensskada och Emmas tumme, berättar båda att det är stabilt. Emmas tummar mår efter omständigheterna bra men har varit svullna på grund av värmen och fukten så hon har använt kalkpulver. Theodors revben har blivit bättre, men hälsenorna strular fortfarande. Dock känner han att har kontroll över dessa, men har däremot ett nytt problem med en krånglande ischias som påverkar hans högra fot negativt.

Om livet i Japan säger Emma och Theodor att det är skillnad mot Sverige. I Japan är det vänstertrafik och i tunnelbanan är det inte okej att trängas eller gå om någon. Theodor nämner att de äter mycket kött och fisk i mindre portioner. Emma berättar att de alltid får en vätservett innan de ska äta, för att tvätta händerna med.

– Man ska buga och ha kort ögonkontakt och sen titta bort, eftersom det är respektlöst med ögonkontakt, berättar Emma om kulturkrocken hon upplever.

Text: Maria Norberg

Svenska medaljer

OTTO KINGSTEDT

Guld i maraton

**FREJ FREDMAN, RIHARDS DARZIN
OCH NILS FORSBERG**

Silver i stafett

THEODOR THOR

Silver i spjut

NILS FORSBERG-RUNDSTRÖM

Silver i långdistans

SIMON SHARAPO

Silver på 100 meter

RUDOLFS STUPANS

Brons i 50 meter frisim

SIMON SHARAPO

Brons på 200 meter

Arkan, Adam & Momo – svenskar i publiken

Vad vore stora mästerskap utan sin publik? Deaflympics i Tokyo, Japan, är inget undantag. Tre av dem är Arkan, Adam och Momo, som tagit sig den långa vägen till Japan för att heja fram de svenska atleterna. DT ställde några frågor innan avresan och när de kommit fram.

Arkan Matlub, Adam Granqvist och Momo Marquardsen är tre unga vuxna som åker till Deaflympics tillsammans med två till från Sverige och en från Tyskland. Alla har vänner som ska tävla som de vill se på plats. När det uppdagades att Deaflympics skulle arrangeras i Tokyo blev det en dröm som kunde bli sann för Arkan som berättar att han alltid velat åka till just Japan.

Det är första gången alla tre får uppleva ett Deaflympics. Momo berättar att hon vill se hur allt fungerar och uppleva allt på plats. Förväntningarna innan resan är att ha kul med gruppen och se till att inte ha så höga förväntningar. Arkan är beredd på att det i början kan bli tufft att navigera i Japan, i synnerhet med en resegrupp som aldrig rest utomlands ihop tidigare. Men det ser både han och Momo som en kul utmaning.

– Det här är min första stora resa, så jag hoppas att allt går på bästa sätt, säger Momo.

För att bäst förbereda sig har en hel del research gjorts av gruppen om den japanska kulturen, vad man bör och inte bör göra och vad som ska respekteras. Utöver det har nödvändiga vaccinationer och försäkringar ordnats. Arkan berättar att han gjort en kompakt packningslista som ska räcka för en ryggsäck.

– Så att jag kan ta med en tom väska och ta med souvenirer från Japan hem.

– Vi har också pratat ihop oss om boendet och undersökt vad det är för slags väder under perioden där, berättar Adam.

I Deaflympics tävlar de svenska deltagarna i sju olika idrottsgrenar och de tre vännerna vill främst se simningen och friidrotten där de känner några av deltagarna. Utöver det är Arkan nyfiken på att titta på bordtennisen, där en svensk deltagare också är med.

Gruppen har också sett över vilka aktiviteter och ställen de vill besöka, för när tävlingarna är slut passar de på att stanna och resa i västra Japan. Planen är att resa vidare till Nagano, Fukuoka, Osaka, Kyoto och några städer till.

– Vi vill uppleva den japanska kulturen, se på dess natur och helt enkelt njuta av Japan, tillägger Momo.

Deaflympics pågår fortfarande vid pressläggningen och DT ställde ett par sista frågor till de tre vännerna när de precis kommit fram.

Arkan berättar att det är mysigt men trångt i Tokyo, så det gäller att hålla sig vaken för att inte tappa bort varandra. Vännerna har lyckats se simtävlingarna och hoppas på att kunna se friidrottstävlingarna. Nu jobbar de med att träna på att resa i grupp och anpassa sig efter varandras behov.

– En dag skulle vi till Shinjuku och besöka en handfull turistmål, men det slutade med att vi bara besökte ett turistmål och spenderade resten av tiden åt att titta på kläder och äta mat, berättar Arkan.

Efter den misslyckade planen insåg vännerna att de behöver planera bättre. Men en annan gång lyckades Arkan och två andra åka tunnelbanan tre stationer för långt. Eftersom det var sista tåget på natten, blev de tvungna att gå tillbaka – en promenad på två timmar!

Text: Maria Norberg

Malmberget
Kommun: Gällivare
Landskap: Lappland
Län: Norrbottens län

Från Malmberget till Luleå

I artikelserien Min stad träffar vi döva som bor på mindre orter i Sverige. Den här gången besöker vi Eva Uvemalm som flyttat från Malmberget till Luleå i Norrbotten.

Eva Uvemalm, 52, är född i Gällivare och har bott största delen av sitt liv i Malmberget. I Malmberget bodde de tre generationer i ett grönt trähus. Rakt under huset finns en gruva, som ägs av det statliga företaget LKAB. Hon kommer ihåg att marken ibland kunde skälva på grund av så kallade marksättningar men också på grund av de sprängningar som gjordes i gruvan, också nattetid. Hon tyckte det var lite obehagligt ibland eftersom saker ibland kunde falla ned från väggar och hyllor.

– En gång skakade marken så kraftigt att en porslinsängel föll ned från hyllan och gick sönder.

Eva stod sin pappa nära. Hon minns de olika resor som de gjort tillsammans inom Sverige. De vistades ofta i naturen och vid havet. Hon minns med värme när de grillade korv utomhus och gjorde fisketurer i Norge. När Eva fyllde 40 besökte hon LKAB:s gruva i Kiruna tillsammans med sin pappa.

Eva berättar att hennes pappa gillade sitt arbete som golvläggare, och ville inte alls gå i pension. Han drev ett golvläggarföretag och hade sina utrymmen i samma trähus som familjen bodde i. Hon minns hon att ibland lekte i lagret, fast hon egentligen inte fick vara där, och att det luktade starkt av kemikalier från bland annat golvmattor och golvlim.

Hon sörjer att han gick bort för tidigt på grund av hjärtproblem.

– Han var 70 år när han dog.

Föräldrarna var skilda och Eva har knappt någon kontakt med sin mamma på grund av mammans alkoholproblem. Däremot stod hon nära sin mormor, som flyttade från Finland till Malmberget på 1950-talet. Eva minns att hon brukade besöka Finland en gång om året tillsammans med sin mormor och hennes sambo, och att det alltid var roligt.

Eva gick i Kristinaskolan i Härnösand och minns skoltiden som tung på grund av mobbning. Enligt henne berodde det på att hon var kortväxt, såg annorlunda ut och uppförde sig annorlunda än de andra eleverna. Erfarenheterna av mobbningen följde med henne långt in i vuxenlivet. Efter gymnasiet fick Eva kontakt med en kurator, som såg till att hon fick det stöd och hjälp hon behövde. Där och då började hon släppa det förflutna och började bygga upp ett nytt liv.

På grund av en medfödd fysisk funktionsnedsättning har hon varit förtidspensionär sedan hon gick ut gymnasiet, men hon har ibland ströjobb. På vardagarna brukar hon till exempel sy korsstygn, läsa böcker eller se på teve. Deckare, animerat och fakta är hennes favoritgenrer.

Medlem i Norrbottens dövas teckenspråksförening blev hon år 2019. Hon känner att det har gett henne mycket och får henne att må bra. Hon har deltagit i möten, teaterresor, Dövas dagar och julbord. Förutom att delta i dövföreningens verksamhet deltar hon också i kyrkans kaféträffar för döva.

För två, tre år sedan meddelade LKAB Eva att hon var tvungen att flytta från Malmberget på grund av rasrisken som gruvan för med sig. Det mesta av flyttkostnaderna fick Eva stå för själv, men hon säger att hon fick ersättning motsvarande tre månadshyror.

Hon planerade att flytta till Umeå då flera döva bor där, men lyckades inte hitta en lägenhet. Istället började hon leta efter en lägenhet i Luleå. Några månader innan hon var tvungen att flytta hittade hon en lägenhet.

– Jag var på andra plats i kön. Personen före mig tackade nej, och jag fick lägenheten!

Flyttlasset gick i september i fjol och Eva är nöjd med sin nya lägenhet då den är större, ljusare och har en uteplats. Hon tror ändå att hon kommer flytta till Umeå när hon blir äldre.

Eva har alltid vetat att hon en dag skulle vara tvungen att flytta från Malmberget på grund av samhällsomvandlingen, som pågått i 50 års tid.

– Det är sorgligt, men man måste acceptera att Malmberget försvinner eftersom det är LKAB:s beslut, säger Eva.

Hon har sett byggnader rivas och förflyttas från Malmberget på grund av rasrisken som gruvan för med sig. Hon kommer särskilt ihåg flytten av det k-märkta kulturhuset till Gällivare.

– Det har varit spännande att se hus som flyttas.

Hon säger att det nu finns diskussioner om vart Allhelgona-kyrkan ska flyttas då den fortfarande finns kvar i Malmberget men inte får rivas.

Eva har bara besökt Malmberget en gång efter flytten. Det var för att hämta ett föremål som flyttfirman glömt att ta med sig och för att lämna tillbaka nyckeln. Hon berättar att deras hus fortfarande finns kvar i Malmberget, men kommer rivas nästa år.

– Det känns lite sorgligt att det ska rivas. Jag har bott där i nästan 30 års tid och det var ett lugnt bostadsområde.

Text och porträttfoto: Elin Westerlund

Foto från Malmberget: Eva Uvemalm

FAKTA

I Malmberget började man bryta malm år 1741. Det första malmtåget lastades år 1888, vilket ledde till framväxten av Malmberget som samhälle. Gruvbrytningen ökade med tiden och på grund av rasrisk har delar av Malmberget rivits eller flyttats. Malmbergets historia som samhälle börjar gå mot sitt slut när stora delar av samhället har avvecklats i olika etapper. Samhällsomvandlingen* väntas pågå till minst år 2035.

* Samhällsomvandling: en process där delar av ett samhälle avvecklas och andra utvecklas. Källa: Gällivare kommun

Tippstarenen med ackja, riven eftersom träet vittrade bort.

Minnespelarna bredvid Folkets Hus Nordan.

Folkets Hus Nordan finns kvar än men ska rivas inom kort.

Gamla skyltar från olika företag som funnits i Malmberget.

Demenssjukdomar påverkar dövas teckenspråk

Minna Rantapää har forskat i hur demenssjukdomar påverkar döva och kommunikationen.

Minna Rantapää, 58, är född i Säynätsalo (en del av Jyväskylä kommun idag) och växte upp med finskt teckenspråk som modersmål då hennes föräldrar var döva. Hon säger att hon alltid varit intresserad av att studera och har studerat bland annat svenska.

När hon studerade vårdvetenskap vid Uleåborgs universitet undrade en handledare från logopedin vid Helsingfors universitet om någon var intresserad av att forska om döva med demenssjukdomar. Minna anmälde sitt intresse och började skriva på sin doktorsavhandling år 2015. Parallellt arbetade hon som sjuksköterska i norra Sverige.

Hon samlade in material genom att besöka ett äldreboende för döva i Finland. Där spelade hon in samtal mellan döva med demenssjukdomar och vårdpersonal. Hon intervjuade också vårdpersonal och anhöriga till döva med demenssjukdomar.

Demenssjukdomar hos döva och hörande har ett liknande förlopp. Det sker samma processer i hjärnan och språket förändras, berättar Minna Rantapää.

– Man kan börja blanda ihop olika tecken. Istället för att teckna ordet sko så tecknar man nyckel.

Tecknen krymper också i omfång och personen kan börja dra sig från att delta i diskussioner. Hen tappar också lättare den röda tråden i diskussioner, vilket kan göra samtalspartnern förvirrad. En del personer börjar använda rösten mer och tecknar allt mer sällan. Minna tror det kan bero på oralismen, som tidigare var en vanlig undervisningsmetod i dövskolorna. Hon berättar att vårdpersonalen ofta ber den döva personen att använda teckenspråk istället för att prata eftersom det ofta är lättare att förstå.

Minna tar också upp ögonkontaktens betydelse för kommunikationen på teckenspråk. I sin studie märkte hon att om den döva personen med demenssjukdom inte ville fortsätta diskutera, eller tyckte samtalsämnet var ointressant, kunde hen bryta ögonkontakten. I intervjuerna med vårdpersonalen sade de att det kunde kännas svårt att fortsätta diskussionen utan ögonkontakt.

Minnet påverkas också av demenssjukdomar. Anhöriga berättade till exempel att deras döva föräldrar med demenssjukdom inte vågade gå till butiken ensamma eftersom de var rädda för att inte kunna hitta hem igen. De kunde också ha glömt hur man använder en tvättmaskin.

Händelser som inträffat långt bak i tiden kan personen minnas mycket väl. Minna tar som exempel hur en döv person med demenssjukdom mycket väl kan komma ihåg krigstiden i Finland när hen var barn, men ha glömt att maken eller maken nyss har gått bort.

– Det kan bli svårt att minnas nya saker.

Dessutom kan döva personer med demenssjukdom börja upprepa sig själva i samtal med andra personer.

Minna betonar vikten av kunskaper i teckenspråk och en teckenspråkig vårdmiljö. I studien lade hon märke till att vårdpersonal som växt upp med teckenspråk hade lättare att förstå döva personer med demenssjukdom. Om vårdpersonalen hade lärt sig teckenspråk i vuxen ålder var risken för missförstånd större. Minna nämner ett exempel:

– Om den döva personen pratade om en liten julgran kunde personalen tro att hen pratar om barn.

När Minna intervjuade vårdpersonalen kom det fram att även de som växt upp med teckenspråk ibland kunde ha svårt att förstå vad den döva personen med demenssjukdom hade sagt.

– De kan använda det gamla handalfabetet (på finskt teckenspråk, reds. anm.) och äldre tecken.

Vårdpersonalen berättade också att de brukar följa med på läkarbesök. De har upptäckt att det sällan fungerar bra om en döv person med demenssjukdom blir ensam med en läkare och en teckenspråkstolk.

– Läkaren talar ju fackspråk, och tolken översätter bara. Det kan bli svårt att förstå tolken.

Genom sin närvaro kunde de försäkra sig om att personen förstod vad läkaren säger. Efter läkarbesöket kunde vårdpersonalen diskutera med den döva personen med demenssjukdom om vad som sagts, till exempel hur många gånger om dagen man ska ta mediciner.

Minna har inga planer på att fortsätta forska inom området. Hon säger att hon har jobbat med avhandlingen i nästan tio år, inkluderat en paus på två år, och vill nu ha ”ett lite lättare liv”. Ändå har det varit givande då hon kunde känna igen sig själv som coda, sjuksköterska och anhörig till döv med demenssjukdom. Hon kände också att hon kunde få bekräftelse på sina tidigare tankar kring ämnet.

Hon hoppas att hennes forskning på sikt ska hjälpa döva med demenssjukdomar eftersom den lyfter fram deras behov och vikten av teckenspråk. Hon ser det som särskilt viktigt nu när det sparas på flera håll i (det finländska, reds. anm.) samhället.

Text och foto: Elin Westerland

TIPS

Minna tipsar: Så bemöter du en döv person med demenssjukdom

- Låt samtalet få ta sin tid
- Var lugn och positiv
- Lär känna personen, hens familj och hens livshistoria. Då går kommunikationen smidigare.

Félag Heyrnarlausra Presents

NORDIC DEAF KULTURE FESTIVAL

JULY 29 – AUG 2 2026

Selfoss, Iceland

incredible artists. powerful voices. no—powerful hands!
sign language. resilience. unity.
bitum fast— we're here and we're fierce.
a festival lineup that will leave a mark on you!

Tysta skolan på Ven

Bild: Lantmäteriets historiska arkiv

Författarinnan Fredrika Bremer (1801–1865) reste på sommaren 1863 runt i Skåne. Hon ville gärna åka till ön Ven i Öresund. På Ven hade en gång i tiden stått ett makalöst slott som astronomen Tycho Brahe låtit uppföra, Uranienborg. Där höll han till med sina stjärnstudier i slutet av 1500-talet. När Fredrika Bremer kom dit denna sommar var de gamla byggnaderna borta och bara ruiner återstod. Men det var egentligen en helt annan sak som lockade henne till ön. Hon hade hört talas om att där nyligen hade startat en dövskola. Fredrika Bremer var god vän med Jeanette Berglind (1816–1903) som grundade Tysta skolan i Stockholm 1860. Det kunde hon göra bland annat efter Fredrika Bremers skrivelser i pressen där hon väddade om pengar till skolan. Och nu var Fredrika alltså på Ven för att se den nya skolan som öppnat där bara ett halvår tidigare.

På öns högsta punkt låg ruinerna av Tycho Brahes slott låg omgivna av gröna vallar. Där stod nu ett litet envånings trähus, boställe för öns klockare Faelttenborg. Och i det lilla huset hade han inrättat sin skola för döva. Fredrika och hennes sällskap gick runt och beskådade platsen och en ung flicka kom ut till brunnen och tog upp vatten. *”På våra frågor svarade flickan endast med ett leende. Vi förstodo snart att hon var döfstum”* skriver Fredrika i sin reseberättelse som publicerades i Öresundsposten i april 1864, och hon fortsätter: *”Hon var tjenarinna och förste lärjunge af hr Feltenborg, som nu kom ur huset, gående emot oss. Han var en ung man, hvars behagliga utseende förhöjdes af dess uttryck af allvar och godhet. Han hade varit elev hos Direktör Borg, de döfstummes lärare på Manilla och syntes af ren kärlek hafva egnat sig åt sitt kall.”* Man följdes åt in i den lilla ljusa skolsalen. Därinne satt sex elever, tre pojkar och tre flickor. Den äldste av pojkarna var 22 år och Fredrika fick höra om hur han växt upp i Landskrona, varit en våldsam och oregelrig ung man som till slut börjat stjåla. Församlingen hade då satt

honom i den nystartade Tysta skolan på Ven i ett försök att få honom på rätt väg igen. Nu, ett halvt år senare hade den förr så vildsinte ynglingen helt förändrats, blivit *”stilla och lydig”*. Fredrika frågade Feltenborg hur han burit sig åt och han svarade *”Undervisning om Gud, hans godhet, makt, vilja och löften”*. En annan pojke på 13 år som kom från Ängelholm hade på några få månader i skolan lärt sig skriva och höll nu på att läras upp till snickare. Fredrika skriver: *”Alla barnen sågo glada och frimodiga ut, och woro tydligen wäl wårdade till kropp och själ, samt läraren hjertligt tillgifna”*.

Tysta skolan på Ven startade i oktober 1862 med två elever, Petronella Bengtsdotter från Ven och Anette Larsson från Landskrona. Initiativtagaren var Lars Joel Faelttenborg, född i Munka-Ljungby 1834. Han hade utbildat sig till folkskollärare, kantor och sedan gått dövlärarseminarium. 1860 flyttade han till Ven för att arbeta som kantor och folkskollärare. Undervisningen av både hörande och döva barn skedde i hans privata bostad men de döva eleverna hade en egen lekplats bland Uranienborgs ruiner. Efter Fredrika Bremers reportage blev Tysta skolan på Ven känd och elevantalet ökade upp till 20 stycken. 1865 öppnades en dövskola i Malmö och när dessutom en dövskola i Lund skulle byggas, beslöt skolrådet på Ven att inte ta emot fler barn. Tysta skolan skulle läggas ner. Som orsak till nedläggningen angavs att *”de dövtumma lär de talande barnen teckenspråket.”* I stället för att lägga ner skolan flyttade Faelttenborg dövskolan till Bölsö 1870 och sedan igen till Rephult. När obligatorisk skola för alla döva barn infördes 1889 och sju dövskolor inrättades runtom i landet, lades Faelttenborgs Tysta skola ner. Sammanlagt hade hans skola 178 elever under sina 32 år.

Text: Anne-Marie Nilsson

Källor: Öresundsposten 1 april 1864
Sveriges dövhistoriska sällskap, årsskrift 1997

3 frågor till årets Schönström-stipendiat

Årets Schönström-stipendium gick till Emma Cid, som studerar kriminologi på magister-nivå vid Örebro universitet. Hon driver också ett konto på Instagram, där hon delar kriminologiska fakta på teckenspråk. DT har ställt några frågor till henne.

Hur kändes det att få priset?

– Det kändes som en stor heder och jag var tacksam. Det är som en bekräftelse på att mina studier är viktiga och kommer till nytta i framtiden.

Vad kommer du använda pengarna till?

– Jag tänker använda dem för mina fortsatta studier. Kurslitteratur är nämligen inte så billigt. Jag kommer också använda pengarna till våren när jag skriver min uppsats, där jag tänkte fokusera på dövfrågor i rättssystemet.

Hur ser dina framtidsplaner ut?

– Jag ska ta en magisterexamen, kanske också en masterexamen. Jag har sökt jobb på Kriminalvården men fått svaret att jag inte kan jobba där eftersom jag är döv. Det kan jag förstå, men det finns också döva som sitter i fängelse och är ensamma då teckenspråk inte finns. Jag satsar nu på förebyggande arbete och har tagit kontakt med kommuner, landsting och så vidare och bygger upp ett nätverk.

Text: Elin Westerlund

Foto: Hans Rimberg

Dövas
Kulturarsentrum

Svenska
kyrkan

I samarbete med
Svenska kyrkans teckenspråkiga arbete i Luleå stift,
Västerbottens Dövas Teckenspråk Länsförening &
Norrbottens Dövas Teckenspråksförening

RÄDDADE ELLER TYSTADE?

Teckenspråkets guldålder och
Oralismens skugga.

SKAPAD MED HJÄLP AV AI

Utställningsturné

VÅREN 2026

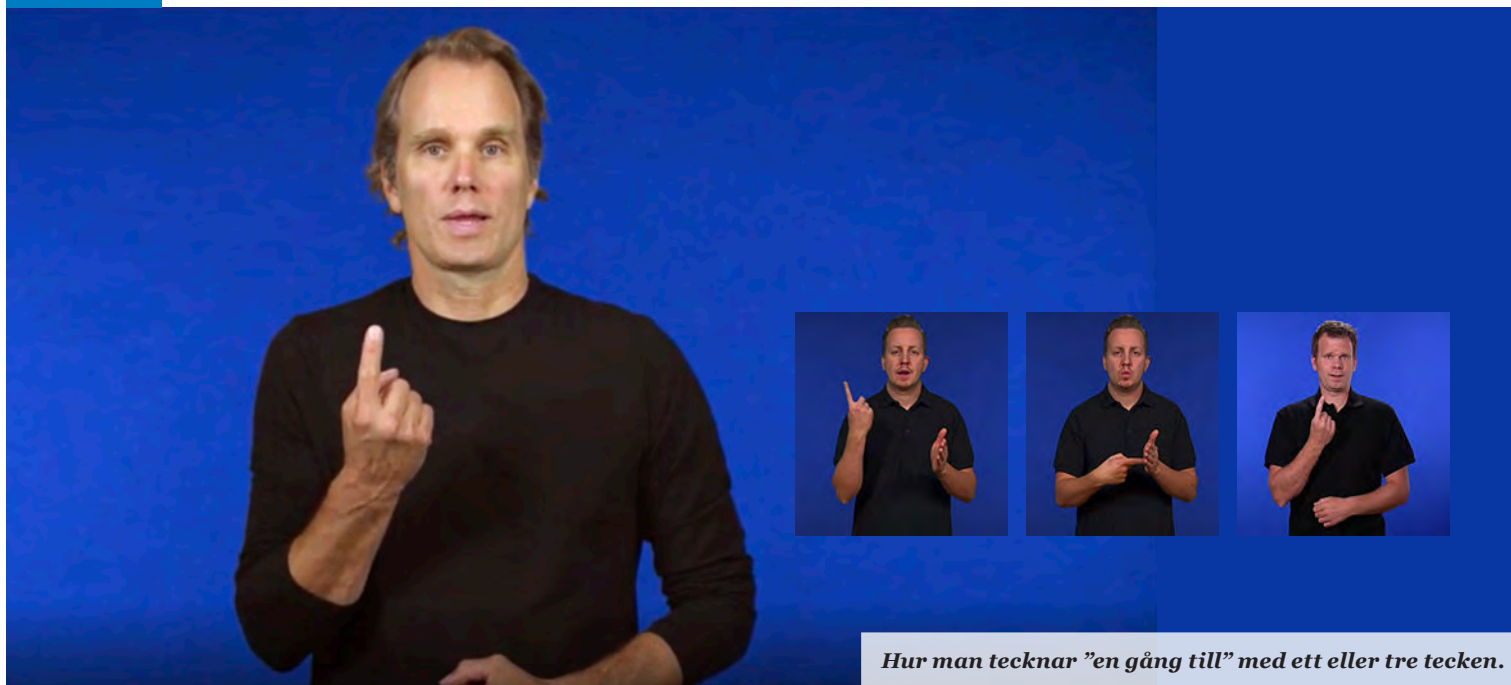
LULEÅ	23 MARS
PITEÅ	24 MARS
SKELLEFTEÅ	25 MARS
UMEÅ	26 MARS

Mer information kommer på våra
informationskanaler Facebook och Instagram.

www.dovaskulturarsentrum.se

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

Hur man tecknar "en gång till" med ett eller tre tecken.

Döva migranternas språkliga utmaningar i Sverige

I en tid av global rörlighet har flerspråkighet och mångkultur blivit en del av vardagen. Inom döv världen talar vi ibland om döva som "globala medborgare", eftersom kommunikation över gränser underlättas av gemensamma gester, kroppsspråk och internationella tecken. Men att vara turist och att faktiskt bosätta sig i ett nytt land är två helt olika erfarenheter. Migranter förväntas ofta lära sig språket, och ibland förväntas de lämna sitt eget språk åt sidan.

I forskningsprojektet *Döva nyanländas flerspråkiga situation i Sverige*, lett av Ingela Holmström med Krister Schönström som medverkande och mig som doktorand, följde vi undervisning i svenskt teckenspråk (STS) och skriven svenska på fyra folkhögskolor. Deltagarna kommer från många olika länder och har mycket olika skol- och språkerfarenheter. Vissa har aldrig gått i skolan, andra har högskoleutbildning; vissa har kommunicerat enbart genom gester eller hemgjorda tecken, medan andra behärskar flera teckenspråk. Trots olikheter möter de liknande svårigheter i språkinlärning och i kontakten med det svenska samhället.

Utmaningar med att lära sig nya språk

En av de största utmaningarna för döva migranter är att de lär sig två nya språk samtidigt. Även om lärarna försöker introducera STS först, når många inte en nivå där STS kan fungera som grund för att lära sig skriven svenska. Resultatet blir parallell inlärning, vilket ofta skapar förvirring. Lärare använder ofta flera STS-tecken för att förklara strukturen i svenska uttryck, även när det redan finns ett etablerat STS-tecken. Ett exempel är "en gång till", som har ett eget tecken (se bild), men som ibland bryts ner i tre tecken för att tydliggöra betydelsen. I en klass började en

deltagare använda dessa tre förklarande tecken i samtal med en kamrat i stället för STS-tecknet. Att hålla isär språken och förstå när vilken form ska användas kräver tid och språklig erfarenhet. De döva migranter vi mött är mycket medvetna om hur viktigt det är att lära sig både STS och skriftlig svenska. Denna medvetenhet skapar dock ofta stark press. Vissa undviker andra språk än STS och skriven svenska utanför skolan, antingen av rädsla för negativa reaktioner eller för att visa att de anstränger sig för att "passa in" och att de förtjänar sin plats i det svenska samhället. Samtidigt kan inte alla, särskilt de som har liten eller ingen tidigare skolgång, nå den nivå som förväntas i det svenska samhället vilket ofta leder till frustration och påverkar deras välbefinnande.

Utmaningar med att använda teckenspråkstolkare

En oväntad insikt i vår forskning var hur ofta både döva migranter och deras lärare beskrev målet med att lära sig STS som att kunna använda teckenspråkstolkare. Detta gäller särskilt asylsökande, som ofta uppmanas av Migrationsverket att lära sig tillräckligt mycket STS för att kunna kommunicera via tolk under sina asylintervjuer.

Att använda STS-tolkare är dock långt ifrån enkelt. Många STS-tolkare har lärt sig språket senare i livet, vanligtvis i gymnasiet eller under tolkutbildningen. Därför kan vissa tolkar ha svårt att anpassa sitt teckenspråk efter behoven hos döva migranter som fortfarande lär sig språket. Att kunna anpassa sin STS för att möta behoven hos olika teckenspråksanvändare kräver en förståelse för de utmaningar som är kopplade till varje persons bakgrund, t.ex. språklig deprivation. Denna färdighet kräver en enorm mängd tid och energi för att umgås med olika döva

teckenspråkiga i olika sammanhang. Ett alternativ är att använda döva teckenspråkstolkar, som har både erfarenhet och språkliga flexibilitet för att möta dessa kommunikationsbehov. Men inte alla tjänster erbjuder tillgång till döva teckenspråkstolkar. Bildtelefoni erbjuder till exempel bara tolkning mellan STS och talad svenska och använder inte döva tolkar. Det innebär att migranter redan måste behärska STS relativt väl för att kunna använda tjänsten.

Ytterligare en utmaning är att det finns döva migranter som aldrig tidigare använt teckenspråkstolkar, eftersom sådana tjänster inte finns i deras ursprungsländer. För dem innebär det att de, utöver att lära sig STS, också måste förstå hur tolktjänster fungerar och hur man bokar dem.

Utmaningar med att navigera i det svenska systemet

Trots det starka fokuset på språkinläring som nyckel till integration, har många döva migranter svårt att navigera i det svenska systemet. Deras erfarenheter varierar beroende på hur de kommit till Sverige. En deltagare i vår studie, som flyttats hit genom FN:s flyktingkvot, berättade att hen flyttats åtta gånger inom Sverige på bara fem år. En annan hade bott i Sverige i tio år innan hen ens upptäckte att det fanns språkkurser för döva migranter, bara för att hen inte hade tillgång till informationen som fanns. Oklar ansvarsfördelning kring finansiering skapar fler hinder. En deltagare förklarade att hen tvingades bo åtskild från

sin hörande familj eftersom kommunen endast betalade hans egen flytt till en folkhögskola med rätt språkkurser. En annan hänvisades till en skola för hörande eftersom kommunen ansåg den billigare än en folkhögskola inriktad på döva.

Digitaliseringen gör situationen ännu mer komplex. När pappersblanketter och drop-in-tjänster ersätts av digitala system hamnar personer med begränsad läs- och skrivkunnsighet eller digitala färdigheter lätt efter. I våra observationer såg vi elever som hade svårt att logga in på datorer trots upprepade instruktioner, eller som kämpade med lösenord, stora bokstäver och symboler på tangentbordet. Små detaljer blir snabbt stora hinder i en digital vardag.

Att lära sig två nya språk kräver tid och stöd som inte alla har. Döva migranternas erfarenheter visar att integration handlar om mer än språkinläring. Folkhögskolorna spelar en central roll genom flexibla och behovsanpassade kurser, och det finns ett behov av läromedel som är anpassade till döva migranter som håller på att lära sig läsa.

*Text: Nora Douggan,
doktorand i lingvistik,
Stockholms universitet*

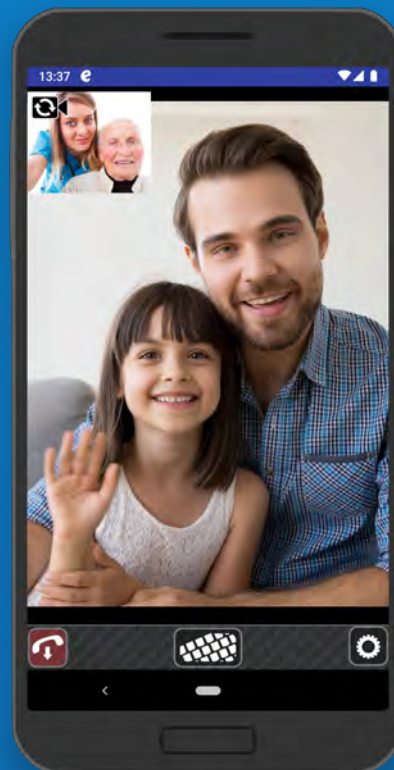
Omniator

Tillgänglighet och trygghet

eCtouch
BY OMNITOR

DATOR • SURFPLATTA • MOBIL

Våra produkter förskrivs som hjälpmedel av regionerna (landstingen)

Arbetet för att stärka det svenska teckenspråkets ställning har påbörjats

Sveriges Dövas Riksförbund har tillsatt en tillfällig arbetsgrupp som ska analysera och föreslå hur svenskt teckenspråk kan få en starkare ställning i Sverige. Arbetet markerar starten på ett viktigt strategiskt steg där språk, rättigheter och identitet står i fokus.

Den 22 oktober samlades en tillfällig arbetsgrupp på Sveriges Dövas Riksförbunds kansli i Sundbyberg för att ta sig an en central fråga: hur kan det svenska teckenspråket få en starkare språklig status i Sverige. Gruppen, som består av språkvetare, sakkunniga samt representanter från SDR, har fått i uppdrag att analysera olika vägar framåt och lämna förslag till förbundsstyrelsen i början av 2026.

Bakgrunden till uppdraget är att det svenska teckenspråket, trots erkännandet av riksdagen 1981 och den formulering som infördes i språklagen 2009, fortfarande saknar ett tydligt och tillräckligt starkt språkligt skydd. Det finns därför ett behov av att fördjupa kunskapen och diskutera vilka åtgärder som krävs för att ge språket en mer självklar och rättighetsbaserad ställning i samhället.

Arbetsgruppen ska undersöka olika möjligheter för det svenska teckenspråkets erkännande, såsom inhemskt språk, nationellt minoritetsspråk, officiellt språk eller andra alternativ. Den ska

■ VÅRD PÅ LIKA VILLKOR

Trots lagstadgad rätt får många döva patienter fortfarande inte tillgång till teckenspråkstolk i vården. En granskning från SVT visar att vårdgivare runt om i landet missar att beställa tolk, vilket äventyrar både patientsäkerhet och trygghet. Vår reaktion har uppmärksammats i ett tiotal medier. Ingen ska behöva vänta dagar för att förstå sin diagnos, det är ett systemfel som visar att vården ännu inte erbjuder vård på lika villkor.

■ STUDIEBESÖK I RIKSDAGEN

SDR, SDUF och SDP var på studiebesök i riksdagen i oktober, inbjudna av riksdagsledamoten Jessica Rodén (S). Under dagen hölls ett rundabordssamtal med representanter från Socialdemokraterna, där alla tre organisationer fick möjlighet att lyfta sina hjärtefrågor. SDP tog upp framtiden inom äldreomsorgen, SDUF fokuserade på skolfrågor och ungas situation på arbetsmarknaden, medan SDR betonade behovet av en nationell handlingsplan för döva och teckenspråkiga.

■ TUFF STÄRKS, ORON KVARSTÅR

Regeringen vill stärka TUFF och satsar på teckenspråksutbildning för döva och hörselskadade barn i kommunala skolor. SDR välkomnar satsningen, som ger föräldrar fler timmar och synliggör behovet av undervisning även för integrerade elever. Samtidigt oroar nya effektiviseringskrav på SPSM, som kan hota döva och hörselskadade barns rätt till stöd och en likvärdig utbildning.

Teckenspråk

Foto: Tomas Kold

även bedöma de juridiska, politiska och praktiska konsekvenserna av varje alternativ samt jämföra med internationella erfarenheter. Arbetet utgår från Sveriges åtaganden enligt bland annat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), Språklagen, Barnkonventionen och EU-rätten.

Vid uppstartsmötet deltog Ingela Holmström, Brita Bergman, Mindy Drapsa, Elizabeth Adams Lyngbäck, Dennis Kronholm samt representanter från SDR:s kansli: Jenny Ek, Sara Schöldt, Tommy Aldergrim och SDR:s förbundsordförande Hedvig Ledung. Patrik Nordell och Christer Degsell ingår också i gruppen men kunde inte delta vid det första mötet.

Under förmiddagen diskuterades arbetsgruppens uppdrag, mål och förväntningar samt de vägval och konsekvenser som väntar i processen. Fokus ligger på att stärka språkets ställning som en förutsättning för jämlikhet, delaktighet och tillgång till samhällsinformation. Frågan om det svenska teckenspråkets framtid handlar därmed inte enbart om språkpolitik, utan även om grundläggande mänskliga rättigheter och möjligheten att leva fullt ut på sitt eget språk.

Arbetsgruppen arbetar nu vidare med att lägga grunden för en långsiktigt hållbar och rättighetsbaserad språkpolitik för det svenska teckenspråket. Slutrapporten presenteras för förbundsstyrelsen i februari 2026. Ett arbete som fokuserar på rättigheter, språk och framtid för att ge det svenska teckenspråket den tyngd det förtjänar.

■ SDR, HRF OCH FSDB GEMENSAMMA KRAV

Regeringens nya regler för tolkstöd gör det svårare för döva, hörsel-skadade och dövblinda att arbeta på lika villkor. Sedan juni 2025 har taket sänkts från 210 000 till 120 000 kronor per år och möjligheten att använda stödet för personligt biträde har tagits bort.

Sedan maj 2025 har vi försökt få till ett möte med arbetsmarknadsministern för att diskutera de negativa konsekvenserna. Först den 30 sep. kom ett svar där mötet avsågs. Departementet beskriver förändringarna som en förbättring eftersom fler nu omfattas av stödet. Men verkligheten ser annorlunda ut. I praktiken innebär förändringen en tydlig försämring, där många riskerar att stå utan tillräckligt tolkstöd redan efter ett halvår i arbete. SDR, HRF och FSDB kräver att regeringen återupptar dialogen, gör en ny konsekvensutredning och återställer stödet till minst 210 000 kronor per år.

Rätten till arbete på lika villkor är en demokratifråga.

På gång:

- **11 dec.** Socialstyrelsens funktionshinderråd
- **13 dec.** EUD extra stämma
- **16 dec.** Zoomträff: Det svenska teckenspråkets ställning
- **16–18 jan.** Förbundsstyrelsen har sammanträde
- **20 jan.** Zoomträff: Starka och synliga tillsammans
- **27 jan.** Avtackning för MFD:s generaldirektör
- **6–8 feb.** Föreningsforum
- **13 feb.** Förbundsstyrelsen har sammanträde
- **17 feb.** Zoomträff: Likabehandling

God jul & gott nytt år!

Vi i förbundsstyrelsen och på kansliet önskar er alla en riktigt God jul och ett Gott nytt år 2026!

Emma Cid tycker...

Det är både skrämmande och djupt oroande hur bristande kunskap på makronivå kan få allvarliga konsekvenser på mikronivå, för enskilda människors liv, trygghet och framtid. Det handlar inte alltid om illvilja, utan ofta om omedvetenhet och strukturer som aldrig har utmanats. Under min magisterutbildning läste jag nyligen en artikel som undersökte döva intagna i fängelser runt om i världen. Resultaten var tydliga och smärtsamma: döva fångar befinner sig i en dubbel minoritetsposition, vilket skapar en särskild form av dubbel minoritetsstress.

När döva inte får tillgång till rätt rehabilitering, kommunikation eller psykologiskt stöd ökar risken för återfall, inte för att viljan saknas, utan för att möjligheterna gör det. Det är ett systemfel som bottnar i okunskap. Förändring måste därför börja med kunskap och medvetenhet. När rättsväsendets utbildningar inkluderar dövkompetens, när forskning lyfter dövas perspektiv och när förståelsen för språklig och kulturell tillgänglighet ökar, då kan också förtroendet för rättssystemet växa.

Rättvisa kräver inte bara lagar, utan även förståelse.

Expertgruppsmötet

15 minuter på teckenspråk med Cathrine Björkstrand

Finbesök från riksdagsledamoten Jessica Rodén (S)

Dövas dag

■ DÖVAS KULTURARVSCENTRUM

Den 21 oktober höll projektet ett uppskattat webinar där vi berättade om projektets syfte, pågående arbete och framtidsplaner. Deltagarna fick även möjlighet att ställa frågor, dela tankar och diskutera hur arbetet med att bevara och lyfta dövas kulturarv kan utvecklas framöver. Det blev ett givande samtal med stort engagemang och många kloka inspel.

Under webinarier presenterade vi också vår kommande utställning "Tystade eller räddade? Teckenspråkets guldålder och i oralismens skugga", som kommer att turnera i Norrland mellan den 23–26 mars 2026. Utställningen belyser en viktig del av dövas historia och väcker frågor om teckenspråkets roll genom tiderna – från dess blomstringstid till perioder av förtryck och osynliggörande. Detta blir projektets andra utställningsturné; den första var i samband med den uppmärksamade föreställningen "Audism genom livet".

Parallellt med förberedelserna inför utställningen fortsätter vi att uppdatera våra sociala medier och vår hemsida med nytt material om dövas historia och kulturarv. Just nu finns 196 artiklar publicerade på hemsidan, alla med koppling till dövhistoria. Arbetet med att dokumentera, bevara och sprida kunskap om dövas kulturarv pågår kontinuerligt, och fler artiklar tillkommer löpande.

Projektledare Cathrine har också medverkat i SVT:s program "15 minuter på teckenspråk", där hon berättade om Dövas Kulturarsentrum och betonade vikten av att samla in, dokumentera och synliggöra dövhistorien för framtida generationer.

Vi har också haft glädjen att välkomna riksdagsledamot Jessica Rodén (S) på besök. Under hennes rundvisning fick vi möjlighet att berätta mer om vårt arbete, visa delar av våra samlingar och prata om framtiden för Dövas Kulturarsentrum.

Utöver detta har vi arrangerat ett expertgruppsmöte med våra samarbetspartners, där vi tillsammans diskuterade strategier för hur vi kan stärka samarbetet och hur vi tillsammans bevarar och tillgängliggör dövas kulturarv på lång sikt.

Projektet deltog också på Dövas Dag, där många besökare kom fram till vårt bord för att ställa frågor, lämna donationer och dela sina egna berättelser. Det var glädjande att se det stora engagemanget, ett tydligt bevis på att dövhistoria berör oss alla och att vi tillsammans bär detta projekt framåt.

Intresset för Dövas Kulturarsentrum växer stadigt, och vi är glada över att så många hör av sig med frågor och funderingar kring donationer. Det visar på ett starkt engagemang för att bevara och dela vårt gemensamma kulturarv. Alla frågor som rör donationer hänvisas till vår arkivarie Ulf Nilsson Jörlemyr, som nås via e-post på ulf.n.jorlemyr@sdr.org.

Medlem 2026? Självkligt!

Dags för ett nytt år med teckenspråkiga aktiviteter. Se till att redan under december och januari förnya ditt medlemskap via vårt medlemssystem, medlem.sdr.org

Behöver ni hjälp? Kontakta vår medlemsservice
E-post: medlem@sdr.org
Bildtelefon: sdr@ectalk.se

Har ni en idé som väntar på att förverkligas?

Sök bidrag från SDR:s stiftelser för följande ändamål:

Testaments- och Donationsstiftelsen

- Till forskning och utvecklingsprojekt
- Till SDR:s anslutna föreningars verksamhet
- Till barn och ungdomar från Västernorrlands län (Anna och Teodor Sjöströms Minnesfond)
- Till döva kvinnor i Nepal (Kerstin Kjellbergs minnesfond)

Stiftelsen August Carlssons Fliseryd minnesfond

- Till äldre döva

För mer information om ändamålen, om ni kan söka bidrag och ansökningsblanketter: www.sdr.org/om-oss/stiftelser

Skicka ansökan till stiftelsen@sdr.org senast 1 februari 2026

Delta i Dövpanelen – gör skillnad!

Vill du bidra till bättre förståelse av dövas vardag, utbildning och tillgång till tolk?

Vi söker döva och hörselskadade personer 18 år och uppåt från hela landet, i alla kön och regioner.

Som deltagare i panelen får du regelbundet enkäter om vardagsliv, utbildning, tolk och andra erfarenheter.

Dina svar används för att skapa statistik som ligger till grund för förbundets rapporter och politiskt påverkansarbete.

Anmäl dig här →

Vad brinner ditt hjärta för?

Du kan ge gåvor till olika ändamål genom SDR:

- ♥ SDR:s verksamhet
- ♥ Forskning och utvecklingsprojekt
- ♥ SDR:s anslutna föreningars verksamhet
- ♥ Barn och ungdomar
- ♥ Kvinnor i Nepal
- ♥ Äldre döva

Swish: 123 900 02 41 eller skanna QR-koden.
Bankgiro: 900-0241

Det finns möjlighet att få gåvoblad eller minnesblad. För mer information, se "Stöd SDR" på www.sdr.org

Varmt tack för din gåva!

Jag ville bara jobba, inte utbilda min arbetsgivare

När jag var nyexaminerad och sökte mitt första IT-jobb trodde jag att det viktigaste var att kunna lösa problem, samarbeta och lära sig snabbt. Men redan på första intervjun kom den där klassiska frågan: "Hur gör du med telefonen?". Jag minns att jag log lite snett och tänkte att det här var IT-branschen – den mest digitala av alla – men ändå verkar telefonen vara helig. Det ironiska är att många företag knappt använder telefon längre men så existerar det fortfarande arbetsgivarna i IT-branschen som är så galna i telefonfrågan. Det mesta sker via mejl, chatt och interna system. Men så fort man säger att man är döv eller hörselskadad blir just den där telefonfrågan plötsligt hela världens centrum.

Vi som döva eller hörselskadade måste tydligen förklara, försvara och utbilda – innan man ens fått jobba en dag. Det kan låta smått, men i längden skapar det stress. Den där särskilda minoritetsstressen, när man alltid känner att man måste bevisa sitt värde lite mer än andra. Tänk att många nyutbildade unga får gå igenom detta även om SIUS eller dövkonstuler existerar så jobbar de ändå inom arbetsförmedlingens ram och är begränsade.

Jag tror inte att alla arbetsgivare menar illa. Det handlar delvis om okunskap – och en viss rädsla för allt som verkar krångligt. Det finns ett antagande att döva kräver mycket extra, att det blir dyrt och tidskrävande. Och ja, det kostar faktiskt lite mer att anställa någon som behöver stödresurser. Tolkar kostar och kommunikationen i början kan kräva lite mer tålamod från kollegor men utifrån min egen upplevelse så är det nästan aldrig ett problem för själva arbetskollegor. Lönebidraget existerar också för att underlätta början av anställningen.

Problemet är bara att vägen dit är lång. Handläggningen kan ta flera månader, och under tiden får man inte vara anställd – bara praktisera. Då är man alltså inte helt utan ersättning, men den ligger långt under a-kassans nivå. Det funkar inte för den som har

ett liv med räkningar att betala. Samtidigt kan många arbetsgivare välja att anställa någon annan direkt i stället för att komplicera allt med Arbetsförmedlingen och vänta på beslut. De kanske vill, eller behöver, anställa någon inom några veckor, inte månader. Det känns nästan som att systemet är byggt för att hindra möjligheter hos döva och hörselskadade, snarare än att skapa möjligheter.

Sen finns tolkfrågan. Personlig betjäning kan täcka tolk-kostnader, men bara upp till ett visst belopp per år. För stora företag kanske det är en småsak, men för små arbetsplatser blir det en riktig budgetfråga. I vissa fall har det funnits möjlighet till anställning, men arbetsgivaren har blivit skrämmd när ordet "tolk" nämns. En del vill inte heller ha med Arbetsförmedlingen att göra – vilket man nästan kan förstå. AF är inte direkt kända för sin smidighet, men tyvärr måste man gå via dem för att få olika stödresurser.

Men allt det här går faktiskt att förändra. Det börjar med att arbetsgivare vågar se möjligheter i stället för hinder. Att man har en positiv attityd och vågar kompromissa. Arbetsförmedlingen kan faktiskt göra skillnad här: de har makten att sprida kunskap till arbetsgivare, förenkla processerna och visa att inkludering inte behöver vara komplicerat. Hinder är till för att lösas, det krävs bara en vilja. Det är inte tystnaden som är problemet – det är när ingen försöker lyssna.

David Skagerborg

På gång:

- 1 dec. Lägeranmälan öppnar
- Okt–dec. SDUF-turné om lägerverksamhet
- 4 dec. Representantmöte NUFT
- 9 dec. MR-dagar
- 22 dec–7 jan. Juledighet och kansliet är stängt
- 24 jan. VB kurs på Västanviks folkhögskola
- 28 jan. Möte med barnombudsmannen
- 31 jan. Lägeranmälan stänger
- 26 feb–1 mars DNUR möte i Finland
- 13–15 feb. Lägergruppsmöte för rekrytering
- 27–29 mars Lägerledareutbildning

■ EUDY ACADEMY-PROJEKTET

SDUF tackade ja till EUDY Academy-projektet, ett Erasmus+samarbete som ska skapa en digitalplattform där döva ungdomar i Europa kan mötas, lära sig och utvecklas inom fortbildning. Följ oss på sociala medier för mer information!

SVERIGES DÖVAS UNGDOMSFÖRBUND
Rissneleden 138, 7 tr.
174 57 Sundbyberg
Kansli: info@sduf.se
Förbundsordförande:
mindie.norrie@sduf.se
Kommunikatör:
sofie.hedlund@sduf.se

Instagram: sduf1966
Facebook: SDUF – Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Bli medlem: kontakta din närmaste ungdomsklubb
Stöd oss: SDUF:s BG 5759-5647 eller swisha till 123 218 1477

sduf.se

Förbundsstämma i Småland.

■ FÖRBUNDSSTÄMMAN 2025

Förbundsstämman 2025 i Småland bjöd på härlig stämning, god mat och engagerade ombud. Personalen på Ädelfors hotell och konferens, mötesordförande och sekreterare bidrog till en mycket fantastisk helg. Vi avtackade avgående styrelsemedlemmar, Momo, Hanna och Franck samt vår ordförande Mindie Norrie. Vi välkomnade sedan de nya: Minna, Jessica, Jarga och Angelica. Vi ser fram emot att fortsätta driva SDUF framåt under 2025–2026 med den nya styrelsen och vår nya ordförande Josephine Kirkegaard Olvhøj!

■ NORDISKT BARNLÄGER I TROMSØ

Vi var två ledare och tio döva barn från Sverige som samlades i Tromsø i Norge för att delta på Nordiskt Barnläger för 9-12 år. Under en hel vecka gjorde vi massor av roliga aktiviteter tillsammans. Vi paddlade kanot, badade, klappade söta hundar och vandrade hela vägen upp till toppen av Mortenhalsskrotan där vi fick se en fantastisk utsikt. Vi hade också sagostund och lärde oss om nordisk kultur, vad DNUR jobbar med och vad de står för. Vi lärde oss även lite om norskt teckenspråk. En dag besökte vi Tromsø stad, och vi ått till och med på McDonald's där som sägs vara världens nordligaste! Vädret var soligt och fint hela veckan. Vi hade det roligt tillsammans, skrattade mycket och skapade minnen som vi sent kommer att glömma!

Gruppledare Josephine Kirkegaard

På den nordligaste Donken i världen i Tromsø.

EUDY-läger 13–17 år i Litauen.

■ EUDY JUNIORS CAMP

Vi var fem från Sverige, en ledare och fyra ungdomar, som åkte till Litauen för att delta i EUDY-lägret. Det var en vecka fylld av gemenskap, nya möten och lärorika upplevelser. Temat för lägret var döv konst, och vi deltog i workshops med bland annat sång på teckenspråk, visuell konst och EU-politik. Under veckan hann vi också med lekar, tävlingar och utflykter till Trakai och Vilnius, där vi fick uppleva litauisk kultur på nära håll. Allt avslutades med en färgsprakande neonfest som blev en perfekt avslut på lägret.

Gruppledare Paulina Lindberg Nyberg

Snart i full galopp.

■ SDUF FYLLER 60 ÅR – SAVE THE DATE!

Sveriges Dövas Ungdomsförbund firar 60 år den 23 april 2026, och vi vill självklart fira tillsammans med er! Den 25 april bjuder vi in till jubileumsfirande i Örebro på Scenit Kulturhuset. Under dagen är alla välkomna att ta del av SDUF:s historia, inspirerande föreläsningar, aktiviteter och försäljning i fiket. På kvällen blir det en glittrande gala för 18-35 år med trerättersmiddag, underhållning och ett hemligt program! Följ oss på SoMe för mer info: #SDUFGala60. Sedan 1966 har SDUF kämpat för döva och hörselskadade ungas rättigheter, teckenspråk och tillgänglighet. Tack vare er lever SDUF vidare. Nu firar vi historien och blickar mot framtiden – mot ytterligare 60 år tillsammans!

■ RIDLÄGER

Våra deltagare har varit fantastiska och satsat mycket under ridlägret. Vi som ledare är imponerade över hur de utvecklades – från nybörjare till att hoppa hinder på kort tid! Vi vill rikta ett stort tack till er deltagare som kom, var modiga och blev riktiga ryttare. Galopp i gasen!

Föreståndare
Lovisa Gustavsson

En höst full av föreläsningar

Tiden går fort – och plötsligt är vi redan mitt i vintern! Under de senaste månaderna har vi inom SDP (Sveriges Dövas Pensionärsförbund) haft fullt upp med olika aktiviteter runt om i landet. Det har varit en glädje att möta så många engagerade seniorer som vill träffas, lära och inspireras.

En av våra stora satsningar i höst har varit föreläsningsresor om Hälsa och Välmående, (fysiskt, psykiskt och socialt), där vi också berättar mer om SDP:s arbete och framtidsplaner.

Vi har bland annat besökt Linköping och Härnösand, där deltagarna fick ta del av intressanta föreläsningar, god gemenskap och många skratt.

Dessa föreläsningar kommer att fortsätta under våren. Vi har fått förfrågan från Lund, Örebro och Malmö. Våldigt positivt.

Andra engagemang som vi hunnit med är arkivkurs. Mycket givande kurs i både hur man arkiverar i pappersformat och digital arkivering.

Vi har dessutom haft möjlighet att besöka riksdagen tillsammans med Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) och Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDUF). Vid detta tillfälle träffade vi Jessica Rodén, och samtalet var mycket givande.

Det kändes värdefullt att få framföra döva seniorers perspektiv och behov i politiska sammanhang – och att se hur våra organisationer samarbetar för att stärka dövsamhället i alla åldrar.

Det är alltid lika fint att mötas, utbyta erfarenheter och känna gemenskapen inom dövrörelsen – särskilt nu när hösten är här och vi behöver extra mycket värme och kontakt.

Vi ser fram emot fler möten framöver och hoppas att ännu fler seniorer vill delta i våra aktiviteter runt om i landet. Tillsammans fortsätter vi att stärka döva pensionärs hälsa, delaktighet och livsglädje!

Vi i SDP styrelse önskar våra seniorer en fortsatt fin höst.

Då vi inte kommer att ses här förrän 2026 så passar vi på att önska alla **en fröjdefull Jul och Gott nytt år!**

Alenka Horvat

Föreläsning i Linköping och Härnösand

På gång:

- Arbete med Jubileumet SPD 50 år
- Planering av Hälsoresor under våren (till bl.a Lund, Örebro och Malmö)
- Stage Uppdateringar
- Styrelsemöte 12–13 januari
- Nordisk kulturfestival för seniorer på Island

Håll dig uppdaterad,
följ oss på facebook/
Sveriges Dövas
Pensionärsförbund

**SVERIGES DÖVAS
PENSIONÄRSFÖRBUND**

Ordförande: Rita Ingvarsson
rita@sdpf.se

Vice ordförande: Alenka Horvat
alenka@sdpf.se

Ekonomiansvarig: Jan Magnström
jmag@sdpf.se

Sekreterare: Bittan Martinell
bittan@sdpf.se

Ledamot: Anders Johansson
anders@sdpf.se

sdpf.se

Varför är döva så arga?

Det var ett stormigt möte. Jag satt som representant för en intresseorganisation med flera andra intresseorganisationer samt engagerade döva som hade möjlighet att fråga ett par tjänstemän kring hur man tänker vid en eventuell flytt av en dövskola.

Hätska, men rimliga, frågor flög kors och tvärs under mötet där man ville ha svar på hur teckenspråket, dövskulturen, delaktigheten, tillgängligheten skulle bevaras om dövskolan skulle flyttas till en annan plats där lokaler och personal skulle delas med en kommunal grundskola med hörande elever. Tjänstemännen besvarade så gott de kunde. Givetvis var flera frågor svåra att svara på men de försökte och visade uppriktig vilja på att det verkligen skulle bli bra om skolan flyttade.

En paus tog vid och under pausen råkade jag hamna i samspråk med en av tjänstemännen som jag haft tidigare samarbete med. Hen lutade sig fram till mig och sa: "Jag förstår inte varför ni döva är så arga. Vi vill ju bara väl?" Lite ställd och för lite tid att svara så passerade den frågan förbi och mötet fortsatte.

Frågan stannade kvar hos mig lång tid efter mötet. För oss som minoritetsgrupp är det inte konstigt att vi är arga. Minoritetsstress, mikroaggression och förklaringsbörda är välkända begrepp hos oss. Vår ständiga kamp med att hantera hörselnormer och maktstrukturer i majoritetssamhället dränerar vår energi och ibland händer det att topplocket går. Det här vet vi.

Problemet är att maktstrukturer och normer för oss ibland är en kamp mot tomma intet där motsatsen inte förstår att de är en motsats. Det finns fullt av sådana maktstrukturer i samhället. Män – kvinnor, heterosexuella – homosexuella, vita – svarta, AIK – Djurgården, i de fallen är de flesta medvetna om detta och kan på olika sätt förstå och jobba med det. Sen finns det alltid människor som inte vill förstå och inte ser strukturerna utifrån sitt perspektiv. Men de kan i alla fall se att det finns ett motsatsförhållande. Någonting som kontrasterar.

Vi som minoritetsgrupp är väldigt liten i majoritetssamhället där väldigt många inte kommer i kontakt med oss alls i deras vardag och är inte ens medvetna om att de tillhör en majoritetsgrupp. De vet faktiskt inte. De skulle inte komma på tanken att definiera sig som hörande. De känner till att det finns döva och de känner till teckenspråk. Ofta tror de att det är samma teckenspråk över hela världen och det är så synd att det inte är det när de får veta fakta. Det här vet vi.

Men de tänker inte oss som en motsats. Det här tycker jag blir ett extra lager för vår minoritetsstress. Att behöva förklara att de här situationerna är problematiska för oss, möts i många fall med axelryckningar och oförståelse från majoritetssamhället. Vi har lagar. Vi har konventioner. Men vi vet att de inte räcker hela vägen. I många fall är det inte lagarna och konventionerna som är problemet – det är att majoritetssamhället inte vet hur de ska efterlevas för vårt bästa.

När majoritetssamhället tror att de gör gott för oss och vi inte håller med, blir de förbryllade. För dem är det inte konstigt att döva och hörande kan gå i samma skola eller skolområde. De ser inte det som en motsättning. När vi protesterar eller ifrågasätter deras goda planer är det lätt hänt att de uppfattar oss som arga, när deras bild är att de bara ville oss väl och i tron att vi är tillsammans i det här.

Kanske det är där grundproblemet finns – majoritetssamhället som inte förstår sitt privilegium och förvånas när vi pekar på bristerna. Det är inte av illvillighet, men det är påfrestande och ibland måste man få vara förbannad över det.

Tobias Palmkvist

LSS-insatser med fokus på kommunikation

Mo Gård har över 75 års samlad erfarenhet och specialiserad kompetens kring kommunikation, kombinerade funktionsnedsättningar och utmanande uttryckssätt. Vi är ett stiftelseägt idéburet kunskapsföretag som erbjuder individanpassade helhetslösningar inom boende, daglig verksamhet och anpassad gymnasieskola till personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism.

Vi finns på flera platser i landet och har just nu lediga platser att erbjuda. Välkommen att besöka vår hemsida eller ta kontakt med våra kunniga placeringsansvariga:
 ✉ placeringsansvarig@mogard.se ☎ 010-471 6700

mogard.se

MO GÅRD

Vi gör det möjligt!

SAMTAL UTAN GRÄNSER

Kommunicera fritt och tryggt med TERA

Alltid delaktig i samtalet

- ✓ **Allt i en app:** Autotextning, talsyntes, video och ljud.
- ✓ **Realtid:** Se vad som sägs direkt och låt TERA läsa upp ditt svar.
- ✓ **Fri telefoni:** Ring och ta emot samtal från alla nummer – motparten behöver ingen app.
- ✓ **Gruppsamtal:** Avancerad röstigenkänning i TERA-Local gör möten enklare.

SÅ FÅR DU TERA

Privat: via Hörcentralen, Habiliteringen eller Alternativ telefoni.

Arbetslivet: via Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan.

Kontakta oss gärna om du vill ha vägledning.

Videosamtal i TERA med talsyntes och autotext. Video visas när båda parter har bildtelefon, t.ex. en tolkcentral.